

ŠIAME NUMERYJE:

Meilės pavyduliavimas

Psichinės vaikų silpnybės

Naujosios santvarkos beiėškant

Meilė parodė kelia

Krikėėionybėė kelias Lietuvon

Psichologinėė problemos

Iė filmų pasaulio

1959 M. BIRŽELIO MĖN. (JUNE) VOL. X. NO. 6

T U R I N Y S

- Krikščionybės kelias Lietuvon** —
Z. Ivinskis 163
- Naujosios santvarkos beiėškant** —
P. Daugintis, S. J. 168
- Meilės pavyduliavimas** —
A. Grauslys 172
- Psichinės vaiku silpnybės** —
J. Miėkinis 178
- Meilė parodė kelią** —
Dr. J. Prunskis 183
- Eilėrašėiai iš Lietuvos** 186
- Psichologinės problemos** —
J. Vaiėsnys, S. J. 187
- Iė filmų pasaulio** —
J. Vaiėsnys, S. J. 191

“Laiėkai Lietuviams” — Tėvų Jėzuitų leidžiamas mėnesinis žurnalas.

Redaktorius—Juožas Vaiėsnys, S. J.

Admin. — Petras Kleinotas, S. J.

Redakcijos ir Administracijos ad-
resas: 2345 W. 56th Street, Chicago
36, Illinois. Tel. REpublic 7-8400.

Letters to Lithuanians. Published
monthly except July and August,
when bi-monthly, by The Jesuit Fa-
thers of Della Strada, Inc., 2345 W.
56th Street, Chicago 36, Illinois. Tel.
REpublic 7-8400. Yearly subscrip-
tion three dollars. Single copy 30
cents. Entered as second class mat-
ter at the Post Office at Chicago,
Ill. Additional office of mailing in
Thompson, Conn.

Virėselis ir vinjetės A. Kurausko
Immaculata Press

Vilniaus
ėv. Petro ir Povilo baėnyėios
vidaus ornamentas

1959 BIRŽELIS
(JUNE)
VOL. X, NO. 6

Laiškai *lietuviams*

*TÈVO REIKŠMÈ YRA TOKIA KAIP IR MOTINOS:
JUK IR BE JO, KAIP IR BE JOS, NEBÛTÛ ŽMONIJOS!
BET MÛSÛ LAIKAIS ŠI AIŠKI TIESA YRA UŽMIRŠTA.
MES TURIME IR ŠVENČIAME MOTINOS DIENĄ,
TAI YRA LABAI PRASMINGA IR GRAŽU.
TIESA, KAI KUR ŠVENČIAMA IR TÈVO DIENA,
BET ŠI ŠVENTÈ VIS KAŽKODÈL NEPRIGYJA.
ATRODO, KAD PASAULIS PASUKO JAUSMÛ KELIU,
ATRODO, KAD JIS DAUG NEGALVOJA IR NEPROTAUJA.
MOTINOS MEILÈS ŠVELNUMAS YRA LABAI PASTEBIMAS,
O TÈVO PASLÈPTAS DARBAS — LYG NEMATOMAS.
MOTINOS AKYS DAŽNAI NUO AŠARÛ PARAUSTA,
MES TAI PASTEBIME IR TEISINGAI ĮVERTINAME,
BET TÈVO PÛSLÈTÛ RANKÛ DAŽNAI VISAI NEMATOME.
TIKRAI GILIOS PAGARBOS IR MEILÈS YRA VERTAS
TAS TYLIAI ŠEIMOS NAŠTĄ NEŠAŠ DARBININKAS.*

KRIKŠČIONYBĖS KELIAS LIETUVON ZENONAS IVINSKIS

XIX. Kritiški požiūriai į protestantizmo plėtimąsi Lietuvoje

PIE protestantizmo epochą Lietuvoje, apie reikšmingą jo kilimo ir žlugimo šimtmetį, jau yra nemaža rašyta. Protestantizmas paliko gilius pėdsakus Lietuvos kultūriniame ir religiniame gyvenime. Tačiau jo vertinime yra atsiradę eilė istorijos faktams priešingų teigimų, kuriuos bandysime patikslinti, stengdamiesi pasilikti ano meto versmių ribose.

Kai reformatoriai ėmė skleisti savo mokslą Vakaruose, krikščionybė jau buvo ten išgyvenusi aštuonis ar devyonis šimtmečius, t. y. maždaug tiek, kiek iki šiol yra praėję laiko nuo pirmojo lietuvių vardo paminėjimo Kvedlinburgo analuose 1009 metais. Lietuvoje iki reformacijos paplitimo katalikybės amžius buvo visai trumpas. Kai Liuteris 1517 m. kalė prie Vittenbergo pilies bažnyčios durų savo tezes, nuo Mindaugo pasikrikštijimo tebuvo praėję 266 metai, Vilniaus vyskupija tebuvo įkurta prieš 130 metų, o Žemaitijai skirtoji Medininkų diecezija dar tebuvo tik 100 metų amžiaus. Tokiu palyginamai trumpu laiku lotyniškoji Bažnyčia Lietuvoje dar nebuvo galėjusi pakankamai įsitvirtinti. Bet, antra vertus, ji nebuvo spėjusi pergyventi nė daugelio ano meto bažnytinių negerovių, dėl kurių vėliau ji buvo perdėtai puolama.

Vakaruose naujoji banga, plūsdama įvairiais kraštais, iš senojo viduramžių Bažnyčios pastato daug ką nugriovė ir pakeitė. Atrodo, kad Lietuvoje reformacija būtų turėjusi daug lengviau nuplauti skubotai ir silpnai tesuręstą Bažnyčios pastatą. O vis dėlto protestantizmas čia Romos kryžiaus nepajėgė įveikti. Dėl ko taip atsitiko, nurodomos įvairios priežastys. Tarp jų reikia paminėti ir tai, kad reformacija negalėjo Lietuvoje pribaugti Katalikų Bažnyčios, nes liaudyje ji buvo jau įleidusi savo šaknis ir radusi tvirtesnę atramą negu paprastai manoma. Kaip faktai parodys, šitame jauname Kristaus vynuogyne XVI amžiaus pirmoje pusėje jau vyko nuostabių dalykų. Tačiau dažnai įprastu senu pamėgimu vis dar yra labai tamsiai piešiamas katalikybės vaizdas Lietuvoje prieš reformaciją. Tuo keliu buvo nuėję daugelis XIX amžiaus tyrinėtojų, rašiusių Lietuvos reformacijos klausimais. Tą kelią savo disertacijoje buvo pasirinkęs ir Juozas Purickis. Uoliai išrankiodamas iš gausių šaltinių žinias, jis Lenkijos bažnytinio gyvenimo negeroves perkėlė Lietuvon. Pastebima dar ir kita tendencija: įvairios užsilikusios žinutės apie pagonybės liekanas lietuvių liaudyje yra per daug sutirštinamos ir apibendrinamos, ko-kią nors grynai vietinę pastabą priskiriant visai XVI ir XVII amž. lietuvių liaudžiai. Neanalizuodami plačiau gausių tos rūšies pastabų, turime pažymėti, kad yra vis užmirštama viena

Šv. Petro ir Povilo bažnyčia Vilniuje

įdomi psichologinė aplinkybė. Atsiminkime, kad dar ir žymiai vėliau, kai jau tikrai lietuvių liaudis buvo stipriai sukatalikinta, krikščioniški papročiai ir pagoniški prietarai ilgai gyveno vieni šalia kitų. Jie egzistavo, vieni kitiems neprieštaraudami arba bent nekliudydami. Kurioje nors vietoje užrašyti pagoniški burtai ar papročiai dar jokių būdu nėra priskirtini visai Lietuvos liaudžiai. Jau ir daug vėliau, kai Lietuva skaitėsi katalikiškas kraštas, vis vienoje ar kitoje vietoje būdavo sutinkami dar neužmiršti prietarai, bet jų negalima laikyti absoliučiu rodikliu pažinti krašto religinei būklei.

Žvelgdami toliau į protestantizmo šimtmetį iš religinių bei kultūrinių mūsų krašto santykių, turime atkreipti dėmesį ir į taisytiną lietuvių aušrininkų — romantikų pažiūrą. Jie mėgo schematiškai sugretinti visai neteisingus faktus. Buvo labai populiaru pažiūra, kad ir anuo metu, panašiai kaip XIX amžiuje, katalikų kunigai Lietuvos liaudį tik lenkinę, todėl katalikams priešingi protestantai stengėsi palaikyti lietuvių kalbą. Net žymieji kalvinizmo šulai Radvilai ilgai buvo vaizduojami, kaip žymieji lietuviškumo rėmėjai. Bet vertindami šį klausimą iš to paties laikotarpio pasiimtu mastu, o ne generacijų sukurtu po keturių šimtų metų, prieisime visai kitų išvadų.

Lietuvon atėjusi humanizmo srovė XVI amžiuje šiek tiek pristabdė bajorijos lenkėjimą, kai saujelė užsidegusių humanistų, uoliai įrodinėdami lietuvių kilmę iš romėnų, bandė įvesti lotynų kalbą švietime ir apskritai viešajame gyvenime. Liutėranizmas, tiesa, davė pradžią lietuviškiems raštams Maž. Lietuvoje, ten buvo išleista ir pirmoji lietuviška knyga — Mažvydo katekizmas. Tačiau Didž. Lietuvoje pirmosios lietuviškos knygos buvo katalikiškos — Daukšos katekizmas ir Postilė. Nuostabiai patriotiškas Postilės įvadas, kuriame labai jautriais žodžiais bajorijai buvo kvepiama gimtosios kalbos meilė, rodė, kad kilmingųjų luome jau stipriai buvo įsigalėjęs lenkėjimas. Didikai ir bajorai mėgdžiojo ne tik lenkų gyvenimo būdą, jų papročius ir rūbus, bet, svarbiausia, ir jų kalbą, nes ji buvo imta laikyti tikruoju bajoriškumo požymiu. Kalvinistai Radvilai, ypač Juodasis, leido raštus lenkų ir lotynų kalbomis. Tik pačiame XVI amž. gale (1598) kalvinisto Petkevičiaus katekizmas buvo išspausdintas lietuvių ir lenkų kalbo-

mis, nes Lietuvoje daugelis kalvinų (taip pasakyta katekizme) silpnai temokėjo lietuviškai. Keldami šiuos klausimus, žinoma, negalime nuosekliai išdėstyti visos Lietuvos protestantizmo istorijos. Mums tik rūpi, remiantis to paties meto šaltiniais, parodyti, kad kai kurie teigimai apie tuos laikus yra jau pasenę ir reikalingi peržiūrėjimo.

Protestantizmo epochoje pagyvėjo didikų ir bajorų jaunuomenės studijos Vakarų universitetuose, taip pat suintensyvėjo Mažosios ir Didžiosios Lietuvos kultūrinis bendradarbiavimas. Karaliaučiaus universitetas tapo lietuvių bajoraičių ir miestiečių svarbiu studijų centru. Protestantų ir katalikų religinės kovos dešimtmečiai davė ne tik pirmąsias spausdintas lietuviškas knygas, bet buvo paplitę giesmės, pamokslai ir katekizacija gimtąja žmonių kalba. Toji kova dar atnešė ir naują dalyką — viešas religines diskusijas. Gedimino miestas tapo spaustuvių ir poleminių raštų židinys. Buvo smarkiai išplėstos ir liaudies misijos, kurių visu uolumu ėmėsi jėzuitai, davę toną kovai su protestantizmu.

Pagaliau, Katalikų Bažnyčia atsi- gaunant, vietoje iki šiol buvusių medinių bažnytelių buvo pradėta statyti puošnios barokinės bažnyčios ne tik Vilniuje, bet ir provincijoje. Taip pat pagyvėjo ir vienuolynų kūrimasis. Ir žemaičių žemėje įvairiose vietose buvo įsteigti pirmieji jėzuitų, pranciškonų ir karmelitų vienuolynai. Nėra reikalo plačiau įrodinėti, kad su jėzuitų atvykimu Lietuva tuoj sulaukė ne tik vidurinių mokyklų (kolegijų), bet ir savo aukštosios mokyklos — Vilniaus Akademijos.

Reformacija kai kurias Europos tautas stipriai suskaldė konfesiniu atžvilgiu, tačiau lietuvių tautos kamie-

nas po praėjusio religinio sueižėjimo išsilaikė vienalytiškas. Tai kaip tik davė stiprybės nuo XIX amžiaus antros pusės spirtis rusinimo užmačioms. Jeigu kalbėsime apie visą lietuvių tautą, tai ir ji neišvengė tautos ateičiai neigiamos įtakos turėjusio religinio suskilimo. Skirtingas Mažosios ir Didžiosios Lietuvos pasienio tos pačios tautos žmonių tikėjimas ilgai neleido jiems savitarpįje arčiau susiprasti.

Kokios buvo priežastys, kad protestantizmas Lietuvoje neišsilaikė ir lietuvių tauta religiniu atžvilgiu išliko vieninga? Norėdami atsakyti į šį klausimą, pirmiausia meskime žvilgsnį į katalikybės būklę Lietuvoje, pasirodžius reformacijai.

XX. Lietuvos katalikybės padėtis reformacijos pradžioje

Nuskambėjus Liuterio tezėms Vokietijoje, kryžiuočių ordino magistras Albrechtas Hohenzollernas pasiskubino mesti vienuolio rūbą, tapti protestantu ir pasauliečiu kunigaikščiu Prūsijoje. Taip garsioji ordino valstybė, su kuria Lietuva buvo turėjusi tiek daug konfliktų, tapo protestantišku kraštu. Anksčiau kryžiuočiai gana nesėkmingai buvo kardu vykdę savo klaidingai suprastas "misijas", todėl jie tada lietuvių tautoje rado kietą pasipriešinimą. Bet gyvenimas mėgsta paradoksus! Dabar, vos tik tapęs pasauliečiu kunigaikščiu, hercogas Albrechtas susirūpino taikiu būdu kaimyninę Lietuvą padaryti protestantiška. Tad ir Liuterio mokslo platinimo priemonės buvo taikingos. Skleisdamas liuteranizmą Lietuvoje, Prūsų hercogas, žinoma, turėjo aiškių politinių tikslų, todėl jis nesigailėjo pinigų pirmosioms protestantiškoms knygoms lietuvių kalba. Jis labai skatino jaunuolių bajoraičių studijas savo įsteig-

tame Karaliaučiaus universitete. Gausi Karaliaučiaus archyvo medžiaga, kuri dabar, po antrojo pasaulinio karo, laimingu būdu buvo sutvarkyta naudojimui Vakarų Vokietijoje (Goettingene), parodo, kaip rūpestingai prūsų hercogas palaikė santykius su Lietuvos didikais. Jis juos lenkė į savo paties priimtąją religiją. Be to, nuolatiniai ir intensyvūs ano meto prekybiniai santykiai, kuriuos buvo išvystę stipriai suprotestantėję miestai Dancigas ir Karaliaučius su Vilnium ir Kaunu, padėjo liuteranizmui plėstis ir Lietuvos miestuose.

Sekant to paties meto šaltinius, galima prieiti aiškia išvada, kad pirmieji protestantizmo ženklai Lietuvoje yra buvę žymiai ankstesni negu žinomųjų istorikų Kojalavičiaus, Rostovskio ir Valančiaus buvo atvaizduota. Vis dėlto minėtųjų istorikų veikalai daugeliu klausimų yra svarbūs istoriniai šaltiniai. Kad liuteranizmas greitai rado atgarsį ir Lietuvoje, galima spręsti iš 1527 m. Vilniaus sinodo nutarimų, kur jau kalbama apie daug skirtingų krikščioniškosios religijos apeigų ir įvairių *tikėjimo praktikavimo klystelių*. Tame pačiame vyskupijos sinode buvo įsakyta saugotis tokių erezijos įtartinų mokytojų iš Vokietijos, kad jie "savo bendravimu neužkrėstų kitų katalikų". Vadinasi, jau 1527 m. pavojingais buvo laikomi vokiečiai mokytojai, nes jie galėjo Lietuvon atnešti tikėjimo klaidų ir užkrėsti žmonių pažiūras.

Šalia anų ankstyvesniųjų protestantizmo platintojų, pvz. Stanislovo Rapailionio ir Abromo Kulviečio (šis jau 1538 m. Kaune turėjo savo mokyklą), minėtinas yra Žemaičiuose Šilalės klebonas Tortilavičius. Jis apie 1535 m. dėl skleidžiamo liuteranizmo, kaip ir kiti du minėtieji, turėjo bėgti į Prūsus.

Taip pat yra duomenų spręsti, kad jau apie 1536-1540 m. didikai Radvilai, Kęsgailos, Bielevičiai, Chodkevičiai ir kai kurie kiti Lietuvos magnatai jau buvo tapę aiškiais protestantais arba, tikriaus sakant, vienu ar kitu būdu buvo pasireiškę prieš Katalikų Bažnyčią. Uoliai palaikydami santykius su Albrechtu, savo žygiams jie gaudavo padrašinimo. Galima daryti neabejotiną išvadą, kad liuteranizmo pradžia Lietuvoje yra gana ankstyva.

Bet, antra vertus, būtų klaidinga manyti, jog pirmieji protestantizmo ženklai lietuvių tautoje stipriai reiškėsi. Daug kartų įvairiose studijose ir knygose yra dėstyta, kad protestantizmas į Lietuvą staiga atbangavo, kaip labai galinga vilnis, kuri daug ką greitai griovė iš pamatų. Tikrumoje pirmieji protestantizmo daigai Lietuvoje, kol dar buvo gyvas valdovas Zigmantas Senasis, buvo labiau didikų ir bajorų dvarų reikalas, kuriuose nuo 1550 metų sau kelią ėmė rasti ir kalvinizmas, tik nuo to laiko apėmęs beveik visą bajoriją.

Galima suprasti, kad vokiškasis Didžiosios Lietuvos Kunigaikštijos miestų elementas, kuris nebuvo labai gausus, vos tik pasirodžius protestantizmui, maištaujančiam Vittenbergo vienuoliui tuoj reiškė savo solidarumą. Čia yra suprantamas ir tas Vilniaus sinodo nutarimas nebesamdyti daugiau vokiečių mokytojų į parapijines mokyklas. Protestantiškoji srovė, tiek liuteranizmas, tiek dviem dešimtmečiais vėlyvesnis kalvinizmas, ėjo virš liaudies galvų, ilgai jos nepaliesdama, nebent tik ten, kur ponai tuoj prieš savo baudžiauninkus pradėjo vartoti religinę prievartą, pagal Vokietijos protestantų dėsni "cuius regio, eius religio" — kieno valdžia, to ir tikėjimas.

Nors jau protestantizmas buvo stipriai įkėlęs koją į kilmingųjų dvarą, ūkininko kieme dar ilgai buvo laikomasi katalikiškųjų tikėjimo formų. Apie tai mums duoda įrodymų kaip tik pirmojo lietuviško protestantų katekizmo autorius Martynas Mažvydas. Būdamas Ragainės klebonas, jis rašė apie 1550 metus ilgą skundo laišką pačiam hercogui Albrechtui. Iš to laiško ir galima neabejotinai spręsti, kad, sekant protestantizmo plitimo istoriją Lietuvoje, reikia labiau paisyti chronologijos, tiksliau atsižvelgti į visą religinio gyvenimo vystymąsi ir jo bangavimą lietuvių tautoje.

Rašydamas hercogui Albrechtui, Mažvydas prašė patarimų ir pagalbos, kaip jis galėtų labiau prisijaukinti savo parapijiečius prie Liuterio mokslo. Savo parapijiečius jis laiške vadina "užsispyrėliais", "kieta ir netašyta veisle", labai užkietėjusiais katalikų arba, kaip jis sako, "papistų" moksle, kad nė visu savo klebonavimo metu (virš dvidešimt metų) jam nepasisekę Ragainės gyventojų atkratyti nuo "papistinių" įpročių; savo "papistinio" aklumo vedami, jie atmetę evangelikų švenčių religines giesmes, labai mažą jų dalis telankanti jo parapijos pamaldas, jie net išjuokia "pamaldžius sakramento priėmėjus".

Taip pat ragainiškai kratėsi ir liuteroniško katekizmo. Nusivylęs Mažvydas toliau rašo, kad jie "tiek tesurpranta apie tikrąją krikščionių religiją, kiek vaikai lopšyje". Jis duoda ir pavyzdžių, kaip žmonės nesiduoda mokomi jo katekizmo ir randa visokių pasiteisinimų. Iš tolimesnio Mažvydo dėstymo matyti, kad jo parapijiečiai ne tik kratėsi liuteranizmo, ne tik niekino jo teikiamus sakramentus ir jo sakomus pamokslus, bet važinėjo ir į kaimynines katalikų parapijas. Maž-

vydas tiksliai išskaičiavo, kaip ragainiškai vykdavo per sieną šv. Onos atlaiduosna į Batakus arba šv. Jokūbo šventėje į Švėkšną, o Švenč. Marijos Gimimo dieną į Šiluvą. Šv. Kryžiaus šventėje jie vykdavo į Jurbarką, šv. Jurgio ir Dievo Kūno šventėse į Tauragę, Dangun Ėmimo šventėje į Veliuoną ir kitus Didžiosios Lietuvos miestelius.

Jis skundėsi, kad jo parapijiečiai važinėja, kur tik pasitaiko katalikų šventųjų garbinimo dienos. Jie ten vykda "pasibiaurėtiną stabmeldybę", t. y. garbina šventuosius, nes ragainiškiam "papistų ceremonijos patinka". Toliau Mažvydas rašo, kad ir tie, kurie nevažiuoja į atlaidus, tai namie, užsidegę prie sienos vaškines žvakelės, "lyg stabmeldžiai" šaukiasi šventųjų užtarimo, nes jie "jų šventes gerbia ir jų laikosi". Savo laiške jis sušunka apie Ragainės lietuvius: "O kad jie taip pagarbiai laikytųsi ir taip šventų sekmadienius, klausydami šventų pamokslų ir katekizmo tiesų, kur yra atkalbinėjami nuo prietarų ir papistinių biaurybių!" Tačiau jie pasilieka savo aklume ir garbina svetimus dievus...

Ar šitie žodžiai nėra įrodymas, jog katalikybė lietuvių tautoje XVI amžiaus pirmoje pusėje buvo tvirtesnė negu paprastai manoma?

Dieviškame apreiškime neturime atskiro įsakymo mylėti tėvynę, kaip neturime atskiro įsakymo valgyti, dirbti, mylėti. Tačiau Šventojoje Istorijoje turime pakankamai pavyzdžių, rodančių, kad tėvynė ir jos meilė priklauso prie didžiausių etinių vertybių.

L i n d h a r d t

NAUJOSIOS SANTVARKOS BEIEŠKANT (II)

P. DAUGINTIS, S. J.

AU esame šio laikraščio skiltyse rašę apie nelygstamą dirbančio žmogaus vertę, apie socialinį teisingumą ir meilę, apie visų žmonių solidarumą ir apie visų klasių bendradarbiavimą. Tai yra pagrindiniai katalikų socialinio mokslo principai. Jais remiantis, turi būti sukurta naujoji ūkiškai socialinė santvarka. Rašėme, kad naujosios visuomenės santvarkos esmę sudaro demokratiškai organizuotų ūkinių ir profesinių bendruomenių (korporacijų) laisvas ir atsakomingas viso šalies ūkinio ir socialinio gyvenimo tvarkymas.

Nors ši naujoji santvarka taip degamai reikalinga, tačiau jos vykdymas vyksta labai iš lėto. Gal labiausiai jos vykdymą apsunkina galingi naujosios santvarkos priešai, kurie ją puola kryžmine ugnimi. Iš dešinės — konservatoriai. Jie galingi savo neaprepiamais turtais ir šalies gyvenimą apsprendžiančia ūkiškai socialine padėtimi. Iš kairės — revoliucionieriai. Jie remiasi naujos geresnės santvarkos didžiomis viltimis ir plačiųjų masių senajai santvarkai neapykantos ginklu.

Dešinieji priešai

Konservatoriai yra labai prisirišę prie dabartinės ekonominės santvarkos. Jie priešinasi viskam, kas galėtų atimti iš jų turimąją socialinę padėtį ir privilegijas ar sumažinti jų turimus turtus bei įtaką valdžiai, užtat jie nori

išlaikyti (konservuoti) senąją padėtį ir santvarką. Dėl to jie smerkia sociališkai susipratusių katalikų kuriamą naująją santvarką, paremtą visų dirbančiųjų lygybe ir atsakomingumu. Jie ją lygina su fašistų, sindikalistų ar net socialistų bei komunistų peršama ja santvarka.

Konservatorių yra visų pasaulėžiūrų, visų ūkinių ir politinių krypčių žmonėse. Ypatingai daug jų yra liberalizmo šalininkų tarpe. Liberalai, duodami individui neribotą laisvę, neigia bet kokią teisę darbininkams jungtis į draugijas ir sindikatus. Kitaip, laisvė, privati iniciatyva ir ūkinė konkurencija, ta jos išraiška ekonominiame gyvenime, galėtų būti sutrukdyta. Bendrasis gėris, ūkinė gerovė ir socialinė santvarka savaimė atsirastų, kiekvienam dedant pastangų kuo daugiau pagaminti, kad daugiau gautų pelno. Nematomoji Apvaizdos ranka taip sukurianti tvarką ir harmoniją žmonijoje, kaip augalų ir gyvulių pasaulyje. Profesinė bendruomenės santvarka tą harmoniją tik sugriautų ir sunaikintų ūkinę konkurenciją, duodančią galimybės gabiesiems susikrauti taip reikalingą sunkiajai pramonei stambų kapitalą.

Be abejo, kapitalistai ne be pagrindo bijosi naujosios socialinės santvarkos. Buržuaziškai kapitalistinėje santvarkoje visas sociališkai ūkiškas krašto gyvenimas tarnauja didžiausia dalimi jų labai ir nepripildomoms kišenėms. Korporatyvinėje santvarkoje

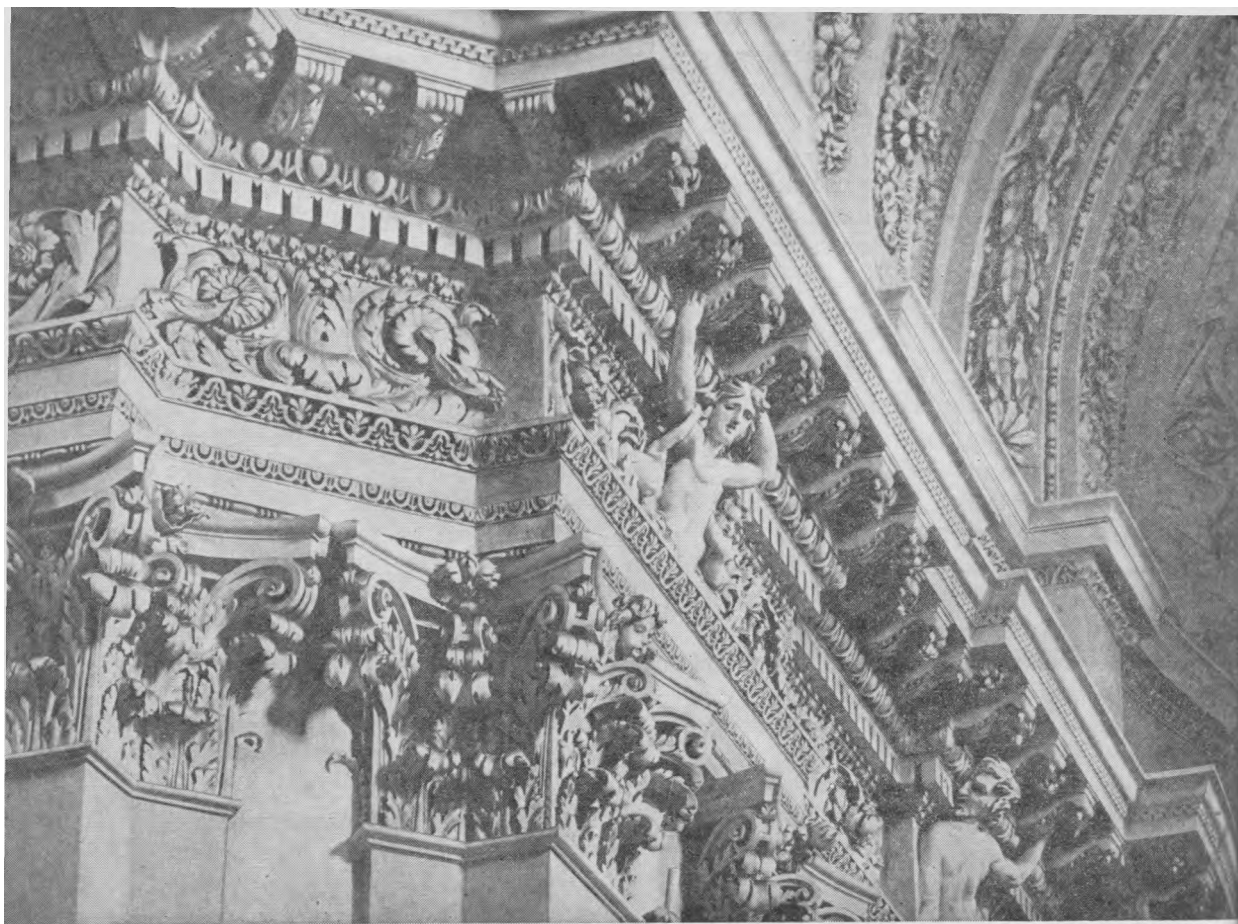
jis turėtų tarnauti bendrajai gerovei ir tenkinti visų bendruomenės narių medžiaginius reikalus. Organizuotos profesinės bendruomenės neleistų nepasotinamai kapitalistų pelno aistra išnaudoti darbininkų ir kitų visuomenės sluoksnių. Jos pakinkytų jį traukti bendrojo gėrio vežimą, gaminant daug gerų ir pigių gaminių.

Prie naujosios santvarkos priešų reikia priskaityti ir *paternalistus*. Jie nori tėviškai (pater—tėvas) globoti savo tarnautojus ir darbininkus, kad jie jaustųsi viskuo aprūpinti ir patenkinti. Visi įmonės žmonės turėtų sudaryti tartum vieną didelę šeimą, kurios tėvas būtų darbdavys. Paternalistų yra tiek prie feodalinės santvarkos prisiriusių stambių ūkių (latifundijų) savininkų tarpe, tiek tarp moderniausių didmiesčio fabrikų valdytojų. Negalima neigti kai kurių iš jų geros valios padėti darbininkams. Tačiau jau seniai praėjo tie laikai, kai darbininkas nebuvo visuomeniškai subrendęs. Dabar jau jis jaučiasi pilnametis. Jis pats nori ir gali dalyvauti ūkinio ir socialinio gyvenimo reikalų tvarkyme, o ne gyventi vis iš ponų malonės. Be to, milžiniškas įmonių darbininkų skaičius neleidžia darbdaviui asmeniškai pažinti savo darbininkų, o ką bekalbėti apie tuos fabrikus, kuriuos laiko akcinės bendrovės su šimtais akcininkų! Nei "žmoniškų santykių" (humans relations) sąjūdis, nei tarnautojai socialiniams reikalams, nei gausios socialinės įstaigos nebeišgelbės senojo kapitalistinio režimo.

Deja, ir tarp katalikų yra daug tokių konservatorių, naujosios krikščioniškosios santvarkos priešų. Jie eina bažnyčion, atlieka įvairias religines praktikas, savo vaikus leidžia į katalikiškas mokyklas, duoda aukų bažnyčiai ir labdarai, bet jiems tai visai

netrukdo be jokių skrupulų išnaudoti darbininkus. Jų religija labai patogi — sekmadienį viskas atlikta, didesne ar mažesne išmalda visas Kristaus įstatymas įvykdytas, lyg krikščionybė tebūtų pamaldų lankymas ir išmaldų davimas! Juos galima sulyginti su fariziejais, kuriems Kristus pasakė šiuos kietus žodžius: "Vargas jums, Rašto žinovai ir fariziejai, veidmainiai, nes jūs ryjate našlių namus, kalbėdami ilgas maldas; kurie duodate dešimtinę iš mėtos, krapų ir kmynų, o apleidžiate svarbesnius įstatymo dalykus — teisingumą, pasigailėjimą ir ištikimybę. Tai reikėjo daryti, bet ir anų neapleisti!"

Panašiai ir tie tikintieji konservatoriai uoliai eina bažnyčion, kalba ilgas maldas, bet nevykdo teisingumo. Bet Kristus pabrėžia, kad pirmiausia reikia vykdyti teisingumą. Teisingumo vykdymas yra svarbesnis negu labdaros meilė. Mat, teisingumas reikalauja kiekvienam duoti tai, kas yra jo, t. y. kas jam priklauso. Meilė reikalauja linkėti ir daryti gera savo artimui. Argi tad nėra pirmoji meilės pareiga vykdyti teisingumą — atiduoti artimui tai, kas jam priklauso? Jeigu darbdaviai neduoda darbininkams tinkamų algų, jeigu juos išnaudoja, tai yra tikra vagystė. Juk vagis yra tas, kas slapta ar prievarta atima iš kito turta. Vagis yra tas, kurs kraunasi pinigų, nusukdamas kitam bent dalį jam priklausančios algos, nors prieš įstatymus ir sutartis jis būtų teisus. Juk darbininkas su savo šeima gali maitintis tik iš atitinkamos algos. Teisinga alga yra būtinas ir neliestinas dalykas. Apaštalas Jokūbas taip pat labai aiškiai kalba: "Dabar, turtingieji, verkite, dejuodami dėl nelaimių, kurios jums ateis... Jūsų auksas ir sidabras surūdijo, ir jų rūdys bus liudijimas

Šv. Petro ir Povilo bažnyčios vidaus papuošimai

prieš jus... Štai nuvaliusiųjų jūsų laukus darbininkų užmokestis, kurs jūsų sulaikytas, šaukia; ir jų šauksmas pasiekė kareivijų Viešpaties ausis" (Plg. Jok. 5, 1-5).

Iš tikro, ponų labdaringa meilė, vykdoma be teisingumo, vis tiek labiau nesujungė ir nesujungs darbdavių su darbininkais. Darbininkai savaimė jaučia, kad tokia meilė ir religinė praktika yra tik graži neteisybės priedanga kitų žmonių akivaizdoje. Ji sukelia tik neapykantą darbdaviams ir aršią klasių kovą, kurios pridaro tiek žalos visuomenei. Tą didįjį mūsų dienų įsakymą — teisingų algų mokė-

jimą, socialinio teisingumo ir meilės vykdymą, pilnai gali įvykdyti tik naujoji santvarka. Tie, kurie jai priešinasi, ir patys to įsakymo nevykdo, ir neleidžia kitiems jį pilnai vykdyti.

Dėl tokio katalikų darbdavių elgesio daug darbininkų atkrinta nuo Katalikų Bažnyčios, manydami, kad ji palaiko išnaudotojų kapitalistų pusę. Dėl to dauguma darbininkų taip pat metasi į raudonojo komunizmo glėbį, degdama neapykanta prieš darbdavius. Raudonoji dėmė pasaulio žemėlapyje didėja, užliedama vis naujus kraštus. Komunizmo pavojus Vakarams nėra taip tolimas, bet vis labiau

ir labiau grasiņas. Tas pavojus yra dvigubai baisnis dėl to, kad komunizmas nėra vien tik koks nors darbininkų sindikatas, bet yra idėja, programa, galingas sąjūdis už geresnį gyvenimą. Tai yra nauja socialinė santvarka, kuri stengiasi stoti į besvyruojančios kapitalistiškai buržuazinės santvarkos vietą. Į ją sudėtos darbininkų ir vargstančiųjų sluoksnių visos viltys.

Argi to galėtų nematyti naujosios krikščioniškai socialinės santvarkos priešai? Ar konservatoriai neturėtų sutikti su jos vykdymu, bent protingumo vedami? Tai padarytų jiems tikriausiai mažiau nuostolių. Konservatyvinės jėgos nepajėgia sulaikyti tos dėmės plėtimosi, to raudonosios jūros potvynio, nors ir nesigaili jokių priemonių. Mat, jie klysta tų priemonių vartojime ir taktikoje. Jie mano, kad užteks antikomunistinės propagandos, pinigų, uždraudimų, kalėjimų ir kitokių panašių sankcijų. Šios priemonės tik padeda šiek tiek laikinai apsiginti, bet jų nepakanka nugalėti priešui. Jos gali pristabdyti jo žygiavimą, atskirais atvejais net atgal atstumti, bet jis vis tiek pasiliks gyvas ir, susidarius palankesnėms sąlygoms, vėl pradės žygiuoti ir siekti pergalės. Sunku suprasti, kaip to galėtų nematyti naujosios santvarkos priešai, kaip jie galėtų nejausti, kad neužtenka tik gintis, kad reikia aktyvios veiklos, užkariaujančios prieš šos kovos lauką. Reikia iš komunizmo atkariauti tai, kas jame yra gera ir teisinga. Prieš komunistų varomą Markso vardu akciją darbininkų gerovei mes, katalikai, turime pastatyti mūsų socialinę akciją, paremtą Kristaus mokslu. Kadangi komunizmas kilo ir plečiasi dėl socialinio klausimo neišsprendimo, tai jis bus galutinai nugalėtas, tik išsprendžiant darbininkų klausimą pagal katalikų socialinį

mokslą. Tik pašalinus priežastį — darbininkų klausimą, kilusį dėl buržuazinio kapitalizmo nuolatinių klaidų, išnyks ir jo pasekmė — komunizmas.

Socialinis klausimas yra pribrendęs ir degas mūsų laikais. Jis yra pribrendęs tiek liaudies masių sąmonėje, tiek nesustabdomai stiprėjančiame darbo klasės fronte. Jis neprileidžia atidėliojimų. Dabartinė ūkiškai socialinė liberalinės dvasios gyvenimo santvarka yra kaip laivas, pro kurio prakiurusius šonus vis stipriau veržiasi vanduo. Jo dienos ir valandos jau suskaičytos. Čia yra tik dvi galimybės: arba naują socialinę santvarką sukurs katalikai, įgyvendindami krikščioniškus principus, arba ją sukurs pagal Markso principus komunizmas.

Tad ne dejavimai ir skundai, bet socialinė veikla yra žmonijos išsigelbėjimas. Jeigu visi žmonės persisunktų naujosios santvarkos mintimis ir gyventų pagal teisingumo ir visų klasių bendradarbiavimo dvasią, tai būtų geriausias ginklas prieš komunizmą.

REDAKCIJOS PRIERAŠAS. Teoriškai kalbant ir turint prieš akis socialinio mokslo tezes, visos čia išreikštos mintys yra visai teisingos, bet mes norėtumėm dar pridėti, kad komunizmas pasaulyje siaučia ir plečiasi ne tik dėl socialinio klausimo, bet ir dėl religinio. Komunistų vadai dega neapykanta prieš turtuolius ir stengiasi jie patys tokiais tapti. Jie dega neapykanta ir prieš religiją, kuri savo aiškiais įsakymais nori sutrukdyti jų nežmonišką elgesį. Tad esame įsitikinę, kad tie, kurie kovoja prieš religiją arba bent stengiasi mažinti jos įtaką gyvenime, yra geriausi komunizmo talkininkai, nors jie ir skelbtųsi esą komunizmo priešai.

prie šeimos židinio

MEILĖS PAVYDULIAVIMAS

ALFONSAS GRAUSLYS

ABAI retai erotinė meilė yra bandoma vertinti krikščioniškosios dorovės šviesoje. Ne vienam net gali atrodyti, kad meilė yra tokia gyvenimo sritis, kur dorovės principai neturi ko veikti. Bet jeigu giliau į tą sritį išvelgsime, būtinai pastebėsime, kad retai kuriame nors kitame gyvenimo bare tiek daug nusikalstama artimo meilei kaip minėtosios meilės srityje. Jau pradedant nuo besimylinčiųjų vienas kitam siunčiamų priekaištinių žvilgsnių, einant prie įvairių nedraugiškų jausmų pareiškimo balso tonu, baigiant nuodinga neapykanta pritvinkusiomis tylėjimo dienomis ar savaitėmis, kartkartėmis prasiveržiančiomis meilės dramų scenomis, kiek daug čia nusižengiama artimo meilei! Visą tų nusižengimų rafinuotą subtilumą ir aštrumą pilnai žino tik tie du meilės dalyviai, ir tik dideli psichologai iš šalies gali nujausti, kokioje sunkioje atmosferoje toji pora gyvena. Nors tai paradoksiškai skamba, tačiau yra didelė gyvenimo tiesa: *kiek maža meilės daugelio meilėje!*

Vienas tokių meilės aspektų, kur artimo meilei sunkiausiai nusikalsta-

ma, yra meilės pavyduliavimas. Atsakant į klausimą, kas jis yra ir kaip pasireiškia, reikia pirmiausia tuoj skirti ir svarstyti du meilės pavyduliavimo pasireiškimus: normalų, sveiką, ramiai pasireiškiantį mylimo asmens pavydėjimą kitiems ir nenormalų, liguistą, įvairiomis skaudžiomis scenomis prasiveržiantį pavyduliavimą.

Normalus meilės pavydas yra beveik kiekvienos tikros meilės palydovas. Kaip yra visai natūralu, kad viskas, kas brangu, yra branginama, saugojama ir bijoma prarasti, taip ir *saikingas pavydas yra mylimo asmens branginimo išraiška*, tai yra noras meilę bei jos įtampą visam laikui išlaikyti ir išsaugoti nuo trečiųjų įsikišimo, nes šios rūšies meilė yra galima tik tarp dviejų. Žinant kad žmogaus prigimtis yra trapi ir nepastovi, toks saikingo pavydo ar tam tikros baimės jausmas, kad meilė neliktų sugriauta, nėra nesveikas reiškinys. Šitokio pavydo užkulisiuose yra ir to išmintingo bei aktyvaus susirūpinimo, kurs nekartą savęs klausia: ar mūsų meilės bendravimas yra taip savitarpy derinamas, kad kiekvienam meilės dalyviui būtų kuo mažiausia skausmo ir

kuo daugiausia galimo džiaugsmo, kad tuo būdu liktų mažiausia priežastis tiesti rankas į trečiąjį, ieškant supratimo ir paguodos?

Tiesa, gali būti retų atvejų, kai ne vienos poros gyvenime net ir saikingo meilės pavydo nepastebima. Tai poros, kurių meilė yra atremta į nekartą jau vienas kitam išbandytą visiško pasitikėjimo pilnumą. Tačiau toks elgesys gali būti ir ypatingo temperamento pasekmė. Kartais jis gali parodyti per didelio protinio prado vyravimą, o kartais net tam tikrą dvasios nepajėgumą liepsnoti stipresniu jausmu. Kartais nedaug dvasingi žmonės, turėdami artimo asmens kūną, jo dvasios laimėti visai nebando ir dėl to nesisieloja.

Nesveikas pavyduliavimas — tai nepagrįstas arba per menkai pagrįstas nepasitikėjimas kito meilės ištikimybe. Tas nepasitikėjimas pasireiškia dažnom scenom, daromom kitam meilės partneriui. Liguistas pavyduliavimas — tai kankinimasis ir kito kankinimas. Jeigu kai kurie meilę vadina kančia, tai kaip tik dažniausiai dėl to nesveiko pavydo, kuris tokią meilę lydi ir temdo. Tokio pavyduolio vaizduotė tiesiog siaučia, kurdama mylimo asmens artumo vaizdus su kitu. Įtarinėjimai, tardymai, užgauliojimai — tai vis metodai, kuriais toks ligonis stengiasi savo partnerio meilę išsaugoti sau. Jis virsta žvalgybininku, sekiojančiu ir persekiojančiu kiekvieną mylimo asmens žvilgsnį ir šypsnį ir pasveriančiu jo vertę. Jis klausosi kiekvieno sakinio ir žodžio tono bei kirčiavimo, visur bandydamas sugauti, jo manymu, neištartus žodžius ir pajusti, kas slepiasi už ištartų. Jis seka mylimo asmens nuotaikas ir jų bangavimus, seka telefoninius pasikalbėjimus ir besikalbančio reaguvi-

mą, seka laiškus ir išėjimus iš namų, skaičiuodamas jų dažnumą ir ilgumą. Jo idealas būtų, kad kitas asmuo visai niekur neitų, nutrauktų su visais santykius, kad tokiu būdu būtų galima išvengti galimų jų meilei pavojų. Jis norėtų mylimą asmenį izoliuoti, atimti jam laisvę ir šeimos židinių paversti kalėjimu, kurio sargu būtų jis pats ir kurio durų raktai saugiai skambėtų jo kišenėje.

Šitaip pavydo liguistumui vystantis ir augant, pradedama pavydėti ne tik atitinkamos lyties trečiųjų asmenų, bet visko, kuo tik mylimas asmuo susidomi, ką pastebi, ko pageidauja. Dėl visa to pavyduliaujantis nervinasi, nes galvoja, kad tokiu būdu kitas asmuo nukreipia nuo jo dėmesį, o juk tik jis vienas teturėtų jį užpildyti. Jis vienas norėtų užpildyti kito asmens vaizduotę, laiką ir energiją. Jeigu tik jis galėtų, savo beprotyškumu norėtų tapti mylimo asmens Dievas. Nenuostabu, kad liguisto pavydo priepuoliai nekartą primena beprotybę. Tokio pavydo apimti asmenys, anot J. Conrado, yra kankiniai, kurių sielos blaškosi jų kūnuose, tartum ant smeigtukų užmauti sliekai. Tokio pavyduliavimo metu "kraujas virsta ugnimi" (P. Buck).

Nesveiką pavyduliavimą doroviniai vertinant, pirmiausia reikia pasakyti, kad jis yra *neišmintingas*. Jis neišmintingas yra dėl to, kad, net jeigu ir būtų pavyduliavimui pagrindo, meilė tokiomis priemonėmis, scenomis ir prievarta nebus išsaugojama ir išlaikoma. Prievarta nebūsi mylimas, nes meilė tarpsta tik pilnos laisvės atmosferoje. "Meilė negali būti išmaldaujama ar kankinimo būdu išgaunama. Ji ateina, neišreikalaujama ir neieškoma, iš dangaus" (P. Buck). Dar būtų galima pridėti, kad ateina iš dangaus pas tą, kuris jos užsitarnauja.

Garsiaame R. Tagorės veikale "Namai ir pasaulis" vienas to veikalo dalyvis bando analizuoti pavyduliavimą. Jis prieina tokių išvadų, kad "jeigu bandysiu laikyti tave supančiotą, tada visą savo gyvenimą suvesiu į geležinio retežio vaidmenį. Argi toks gyvenimas bus malonus?... Priėjau prie to supratimo, kad niekada nebūsiu laisvas, kol negalėsiu išlaisvinti". Taip, dar kartą reikia pabrėžti, kad meilė gyvena tik laisvėje ir, bandant jai uždėti retežius, ji greitai miršta. Tad nesveikas pavyduliavimas griau-na meilę, kurios išlaikymui ir išsaugojimui daro tiek žygių. Todėl šituo atžvilgiu jis yra neišmintingas.

Meilės pavyduliavimas yra ir paties pavyduliaujančio susiniekinimas, nes tai yra nepasitikėjimas savimi. Kad ir nesakydamas, jis taip elgiasi, tartum prileistų, kad visi yra jam pavojingi dėl to, kad visi už jį koku nors atžvilgiu yra pranašesni, visi gali kitai pusei užimponuoti ir jį nugalėti. Savimi nepasitikįs kitai pusei atrodo tikras vargšelis, o vargšai nėra erotinė meile mylimi, nes toji meilė nėra lab-darybės įstaiga. Jeigu ir būtų rimtas pagrindas pavyduliauti, tai ar save gerbiaš rimtas asmuo neturėtų sau atsargiai statyti klausimo, ar tasai pavydimas asmuo yra pavydo vertas. Ko verta tokia meilė, kurią nuolat reikia sekti ir saugoti? Toki klausimai ypač turėtų būti keliami, ruošiantis moterystei.

Pavyduolis turėtų būti išmintingesnis ir atsargesnis tada, kai kitai pusei reiškia nepasitikėjimą, nes nepasitikėjimas kitą demoralizuoja. Nekartą nepasitikėjimas kitą silpnesnės dvasios pusę pastumia eiti ta nepasitikėjimo kryptimi, nes galvojama, kad vis tiek manimi nepasitikės, koks aš bebūčiau.

Išmintingiau į gyvenimą žiūrėda-

mas, toks pavyduolis neturėtų pamiršti, kad visiškai pilno totalizmo negali būti nei moterystėje, nes kitoji pusė pirmiausia priklauso Dievui, turi klausyti savo sąžinės, turi eiti savo profesines pareigas ir, jeigu yra vaikų, tai ypač moteris, gamtos instinkto vedama, visada labiau priklausys vaikams negu vyrui. Ji labiau mylės vaikus negu vyrą arba jau bent jos širdis negalės totaliniai priklausyti vyrui, nes tos širdies duona ji turės maitinti ir vaikus. Su visa tuo reikia skaitytis, kai norima užkirsti kelią nesveiko pavyduliavimo siautėjimui.

Nesveikas pavydas yra *nedoras* ir nekrikščioniškas. Jis yra *nedoras* jau tuo, kad jo metodai yra žemi ir negarbingi. Tų metodų negarbingumą Dostojevskis vadina moraliniu puolimu. Jei kartais negarbingumas ir nėra tikra prasme moralinis nusikaltimas, tai vis tiek jis paruošia bent kelią skaitlingiems nusikaltimams. Jis yra *nedoras*, nes liguistai pavydinčio jausmo pagrinde glūdi puikybė, kuri savo elgesiu tartum sako: manyje yra viskas, visa tobulybė, todėl šalia manęs nėra nieko, kas bet kuriuo žvilgsniu galėtų tau daryti išpūdį. To jausmo pagrinde yra ir maskuota savimeilė, kuri tik savimi rūpinasi ir kuri nė kiek sau nepriekaištuoja, kad kitam padaro gyvenimą nepakeliamą. Liguistai pavydintis myli save, o ne tą tariamai mylimąjį, ir jeigu jis galėtų į save išvelgti, tai pamatytų, kad jo scenomis kalba užgauto "savininko" savimeilė, į kurio "nuosavybę", jo įsitikinimu, kitas kėsina.

Toks pavyduliavimas yra *nedoras* ir dėl to, kad kiekvienas jo pasireiškimas yra artimo meilės pažeidimas ir širdies užgavimas. Jeigu aplanai kiekvienas krikščionis turi mylėti kitą žmogų, tai besimylintieji moterystėje turė-

Šis „L. L.“ numeris yra iliustruotas Vilniaus Šv. Petro ir Povilo bažnyčios architektūros kūriniiais. Vilnius savo bažnyčių puošnumu ir įvairumu gali konkuruoti su daugeliu žymiausių Europos miestų. Ypač turtinga barokinės architektūros puošmenimis yra Šv. Petro ir Povilo bažnyčia Antakalnyje, pastatyta Mikalojaus Pocius pastangomis 1668 m. dievaitės Mildos aukuro vietoje.

Bažnyčios viduje yra apie 2000 įvairių šventųjų gyvenimo momentus vaizduojančių skulptūros marmurinių grupių. Šiuos papuošimus atliko iš Romos pakviesti menininkai, kurie čia darbavosi apie trisdešimt metų. Po bažnyčia yra palaidota daug žymių Lietuvos žmonių, ju tarpe ir pats Pocius, ant kurio kapo, pagal jo norą yra užrašas: „Hic iacet peccator“ (čia guli nusidėjėlis).

Šv. Petro ir Povilo bažnyčios vidus

tų vienas kitą mylėti *dviguba artimo meile*, nes prie paprastos artimo meilės čia prisideda ir moterystės meilės pareiga, nes moterystėje gyveną žmonės yra ne tik artimi, bet patys artimiausieji. Čia ypač pabrėžiu žodžius *dviguba artimo meile*, nors erotinė meilė moterystėje neišvengiamai išgaruoja. Kaip atkimštas kvėpalų butelis negali neišgaruoti, taip ir moterystėje vienas kitam su visomis savo ydomis ir silpnybėmis atsivėrę ir virtę vienas kitam lyg atviras butelis negali nenustoti buvusios meilės kvapo.

Liguistas pavyduliavimas yra nedoras ir dėl to, kad, kaip gyvenimas rodo, jis yra daugelio kriminalų šaltinis. Be to, jis yra ir *tragiškas*, nes susi-

laukia visai priešingų pasekmių negu buvo siekta. Siekė išsaugoti meilę, o ją prarado. Troško meilės, o išsiugdė kitoje pusėje tik neapykantą. Norėjo šeimą sucementuoti, bet sugriovė. Savo meilės partnerį saugojo nuo kitų, o savo elgesiu nekartą jį pastūmė į kito glėbį. Norėjo mylimąjį priartinti prie savęs, bet kiekviena tam tikslui keliamą sceną tik gilina bedugnę ir vieną nuo kito tolina. Nėra abejonės, kad liguistas pavyduliavimas yra dažnesnė šeimų suirimo priežastis negu tikros neištikimybės.

Bet koks pavyduliavimas (normalus ar liguistas) užgauna, nes yra nepasitikėjimo pareiškimas. Tačiau kai pavyduliavimas yra normalus ir ra-

Šv. Petro ir Povilo bažnyčios vidaus papuošimai

miai pasireiškia, toks nepasitikėjimas negali skaudžiau užgauti, nes, giliau išvelgus, tai yra ne tiek nepasitikėjimas tuo asmeniu konkrečiai, kiek nepasitikėjimas apskritai žmogaus prigimties silpnumu. O liguistas pavyduliavimas skaudžiai užgauna, nes viena pusė, nuolat nepasitikėdama kita puse, prileidžia, kad tas asmuo, kuriuo nepasitikima, yra tokia menkybė, toks becharakteriškumas, kad jis gali suklypti kiekviena proga ir kiekvienu metu.

Baigiant šiuo klausimu pareikštas mintis, norėusi dar iškelti saikingo pavyduliavimo vaidmenį moterystėje ir priminti to jausmo apvaldymo reikalą ir svarbą, kad jis nevirstų nesvei-

ku, gyvenimą ardančiu pradū. Dar prieš sueinant moterystėn reikėtų atkreipti rimtą dėmesį į nesveiko pavyduliavimo reiškinius kitame asmenyje. Atrodo, kad į liguistą pavyduliavimą linkę asmenys neturėtų vesti, nes jie neskirti vedyboms. Apskritai reikėtų giliau susimąstyti, kad neturėtum tos klaidingos nuomonės, jog kiekvienas fiziniai sveikas asmuo tinka moterystei. Juk sugyvenimas moterystėje yra nepalyginamai gilesnių dvasinių reiškinų padarinys negu vien kūniškas gyvenimas.

Jau gyvenantieji moterystėje, kurie yra linkę pavyduliauti, turėtų suprasti, ir tas supratimas juos turėtų gydomai veikti, kad kita pusė negali būti pilnai sukontroliuojama ir peršviesta, nes žmogus nekartą pats sau yra mįslė, tad ką bekalbėti apie kitus! Gyvenantieji moterystėje negali būti vienas kito tardytojai, nes tai pažeistų žmogaus asmenybės savarankiškumą ir garbingumą. Be to, visur kiaurai permatoma pusė taptų labai neįdomi, neintriguojanti ir nuolatinio meilės atsinaujinimo reikalui nereikšminga. Tad reikia, kad ir moterystėje pasiliktų šiek tiek tam tikro vienas kitą intriguojančio mįšlingumo, kuris pajęgtų naujo aliejaus įpylimu gėstančios meilės liepsną iš naujo atgaivinti. Šiuo klausimu vienas anglų rašytojas iškelia labai gilių minčių. Kalbėdamas apie vieną savo romano dalyvę ir charakterizuodamas jos totalistinę meilės nuotaiką, jis taip rašo: "Ji padarė klaidą, per daug iš savo meilės ir iš Tomo meilės reikalaujama; jos ir jo meilė turėjo paglemžti visą jų gyvenimą, kiekvieną sekundę, kiekvieną jų mintį, kiekvieną veiksma ir atoveiksmį. Ji turėjo visiškai ir pilnai jį pažinti, kiaurai suprasti. Bet tai buvo neįmanoma ir pavojinga, nes jeigu jis ir ji

būtų vienas kitą pilnai pažinę ir supratus, tada jau nieko naujo ir reikšmingo jie vienas kitame nebūtų galėję surasti, t. y. to, kuo būtų galima jų meilę išlaikyti ir vis atnaujinti. Tada jų gyvenimas būtų jų meilės uždusintas — tai būtų visa ko pabaiga."

Jei kartais tikrai atrodo, kad pavyduliavimui yra rimto pagrindo ir meilei gresia pavojus, tai ar nebūtų pats išmintingiausias dalykas pirmiausia paklausti save, ar nėra mano paties kaltės, jei kita pusė ieško kitur supratimo ir nuoširdumo, kurio gal iš manęs neįgaus. Čia reikėtų dažnesnės bendro moterystės gyvenimo sąžinės sąskaitos, kad būtų galima pamatyti, ar nėra ko nors manyje, kas kitai pusei sunkina gyvenimą. Gal aš noriu kitą pusę visai pavergti, pamiršdamas R. Tagorės žodžius, kad "tuo, kad gražinau jai gyvenimą, ją padariau žymiai daugiau sava..." Ar nevertėtų po tokios sąžinės sąskaitos, visą savo meilę sutelkus ir ją žodžiais išreiškus, nuoširdžiai pasikalbėti, išsiaiškinti, o ne scenomis reaguoti?

Svarstant tuos klausimus, reikia dar nepamiršti ir to, kad neretai, kad ir truputį dėl saikingo pavydo kentėdama, ypač moteris yra laiminga, nes toks pavydas vis dėlto apčiuopiamiausiai įrodo meilę. Daugelis liūdėtų, jei kitoje pusėje nepastebėtų jokių tokio pavydo ženklų. Be to, sukelti pavydą nekarta yra geriausia priemonė įkaintinti vėstančią meilę ir prie savęs kitą pusę labiau pririšti. Dažnai juk žmogus pradeda kitą pusę labiau branginti, kai pajunta, kad kas nors kitas ją brangina ir ja domisi. Tada pradeda labiau vertinti tai, ko yra pavojus nustoti. Todėl iš šito taško į sveiką pavydą žiūrėdamas, vienas rašytojas taip rašė: "Sakoma, kad pavydas yra mylimo asmens užgavimas... Švelni

Šv. Petro ir Povilo bažnyčios vidaus papuošimai

meilė, gryna ir šventa meilė, kuriai mažiausias iš šono atėjęs pūstelėjimas yra meilės profanavimas ir šventvagystė, visada bus pavydi. Aš labai gailiuosi tų, kurie to nesupranta..."

Bet kad ir saikingą pavydą reikia kuo mažiausiai rodyti. Ypač ši pastaba tinka vyrui, nes jis moters akyse niekad nėra taip nevyriškas, kaip tada, kai nuolat verkšlėna ir dreba dėl kitos pusės meilės. Čia būtų naudinga įsidėmėti ir pasvarstyti Rilke's žodžius: "Kadangi aš tavęs niekada nelaikiau, aš tave tvirtai laikau." Kaip, anot patarlės, "siūloma prekė yra pigi", taip ir per didelis, nors ir moterystėje, nuolatini vienas kitam užsimetimas su-

PSICHINĖS VAIKŲ SILPNYBĖS JONAS MIŠKINIS

OKYTOJAI, ilgesnį laiką padirbėję mokykloje, pastebi kai kurių vaikų proto ir valios nukrypimų arba išsiskyrimų iš daugumos kitų vaikų. Vadinas, jau ir be gilesnių psichiatrijos žinių mokytojas greitai pastebi vaikų psichinius trūkumus.

Tie vaikų nukrypimai, dažnai pasikartodami, mokytojams daug laiko sugaišina ir nemaža sveikatos atima. Jeigu jau visuomet būdavo tam tikras nuošimtis nenormalių vaikų, tai dabar, ypač po antrojo pasaulinio karo, jų skaičius žymiai padidėjo. Blogesnės karo metu gyvenimo sąlygos kūno ir dvasios brendimą pakirto. Senesnieji mokytojai ir prieglaudų bei įvairių auklėjimo įstaigų vedėjai gerai žino, koks didelis vaikų skirtumas prieš karą ir po karo normalumo atžvilgiu. Nedavalgymas, išgąstis, užkrečiamos ligos, o taip pat ir paveldėjimas vos beaugantį vaiką prislegia visu savo sunkumu. Mokytojui ir tėvams reikia daug žinių ir takto, jeigu nori būti teisingi ir tinkamai nusivokti, teikdami vaikui

kuria vienas kito nebranginimo nuotaiką.

Šitie ir kiti panašūs subtilūs dalykai, dviejų žmonių sugyvenimą kuriant, yra dažnai svarstylini ir keltini. Kaip orkestras tik tada tegali darniai groti, kai jo instrumentai yra suderinti, taip ir bendras sugyvenimas tegali būti pakeliamas kasdienių susiderinimų kaina į tai, ką Šv. Raštas vadina "vienas kito naštų nešiojimu" (Gal. 6, 2).

pagalbą. Reikia gerai išsąmoninti, kad yra įvairių įvairiausių trūkumų, dėl to kartais labai sunku nustatyti ribą, kur baigiasi normalumas ir kur prasideda nenormalumas.

Įvairios nervų ligos, įvairiopaipasi-reikšdamos vaiko amžiuje, labai dažnai yra pereinamo pobūdžio, todėl, nors kartais ir atrodo aiškus ligos simptomas, reikia daug atsargumo, nustatant ligą. Ilgoje savo pedagoginėje praktikoje turėjau progos pažinti įvairius vaikų nenormalumus ir iškrypimus. Kai kurie psichiniai vaikų trūkumai, labai dažnai pasikartodami, duoda progos juos suskirstyti į atskiras grupes.

Psichopatiški vaikų trūkumai yra įvairiai skirstomi. Pvz., Krepelinas skiria dvi rūšis: 1) paveldėti vaikų trūkumai ir 2) asmeninio pobūdžio trūkumai. Kiti visus trūkumus išveda iš nervų sistemos pairimo, o dar kiti trūkumus skirsto pagal išorines ir vidujines susirgimų priežastis. Bet retai pavyksta atrasti gryno tipo trūkumus. Dažniausiai šalia psichinių trūkumų reiškiiasi ir fiziniai trūkumai. Dabar yra paplitusi teorija: skirstyti įvairias charakterio rūšis pagal kūno išvaizdą. Ir apie ligų priežastis kalbant, reikia pasakyti, kad dažnai drauge su paveldėjimu eina ir bloga priežiūra bei kitos netinkamos sąlygos. Proto ir valios iškrypimų yra labai daug. Čia trumpai susipažinsime tik su dažniausiai pasitaikančiomis ydomis.

Nervingi vaikai

Dažnai atsitinka, kad normalių ir sveikų tėvų vaikai, neturėdami tinka-

mos priežiūros, sunyksta ir išauga netinkami darbui. Auklėtojams yra labai svarbu išsiaiškinti, kiek reikšmės turi sistemingas vaiko valios treniravimas arba pratinimas nuo pat mažens ištvėringai dirbti. Tačiau daug sunkesnis darbas su apsigimusiaisiais psichopatais. Neurastenikų, psichopatų ir alkoholikų tėvų vaikai ateina į pasaulį jau su išsemta energija ir labai menka nervų sistema. Sunku iš jų reikalauti ištvėringo darbo, jie nepajėgia šalia kitų valandą ramiai išsėdėti, o apie atidumą nėra ko nė kalbėti.

Nervingumas, sako žymieji psichologai, pasireiškia jausmų srityje, o ypač valios veiksmuose: silpnas atsparumas įvairiems išpūdžiams ir stoka valios įtempimo ištvėringam mokymuisi, taip pat ir vaiko asmenybėje pasireiškia stoka lygsvaros. J. Demoor sako, kad tokių nervingų vaikų specifinė žymė yra jų nepalankumas disciplinai, savavaliingumas ir neatidumas; jiems viskas greitai nusibosta; jie yra labai jūdriūs ir linksmi žaidime, dažnai mėgsta visur vadovauti, bet tas jų linksmumas paprastai baigiasi peštynėmis. Tokio perdėto judrumo priežastis yra silpna nervų sistema. Tokiems nervingiems vaikams, be kitų auklėjimo priemonių, turi būti pritaikytas ir maistas: reikia vengti aštrių valgių.

Hipertymiški psichopatai

Prie šios grupės priklauso ypatinai nedisciplinuoti ir nesuvaldomi vaikai. Ypatingai jie pasižymi perdėtu linksmumu, judrumu ir plepumu. Mokykloje jie labai išsiskiria iš kitų savo linksma nuotaika: nuolat zirzena, šypsosi, juokiasi. Jie vietoje nenusėdi nė vienos minutės, nuolat kalbasi, blaškosi, kitus juokina. Baudžiami greitai apsipranta ir net juokus krečia. Jie mėgsta

ta gyvas ir linksmas pasakas, kino teatrus ir gatvės gyvenimą. Jie yra gailėstingi, viskuo su kitais dalinasi, mėgsta draugystes.

Draudimas ir bausmės nedaug padeda, o kartais net labiau kenkia, nes sujaudina ir dar labiau susilpnina ir taip jau sunykusią nervų sistemą. Nedaug gelbsti ir protingi įtikinėjimai. Ligos eigą gali kiek sulaikyti tik atitinkama priežiūra, geros gyvenimo sąlygos ir sveikas maistas. Visokių rūšių jaudinimai ir išpūdžiai dar labiau išjudina triukšmingą vaiko būdą. Bet yra charakteringa, kad tokie nenuoramom vis daugiau ir daugiau jaudinančių išpūdžių ieško ir reikalauja. Laikiniai jie tuo nusiramina, bet vis labiau nusilpnina nervus.

Dažnai matome miestuose motinas dėl šventos ramybės tokius vaikus už rankos vedžiojantis, bet jiems negalima visur ir visada pataikauti. Svarbu, kad jie priprastų prie tėvų įsakymų ir prie rimto su jais elgesio, nes jeigu verksmu ir scenomis jiems gerai vyks ta motiną ar auklę nugalėti ir paskui viską diktuoti bei pasiekti, ko nori, tai toks auklėjimas, žinoma, leis dar labiau bujoti savivaliavimui. Juos mokyti galima vaizdingu metodu, gyvai, bet trumpai ir nevarginančiai ką nors papasakojant.

Psichastenikai

Jie yra tylūs ir savyje užsidarę. Naujose sąlygose arba naujų žmonių draugystėje jie yra tarsi nebyliai, nežino, ką daryti, sunku iš jų žodį išgauti. Jie yra lėti, bailūs, nedrąsūs. Lėtai galvodami, mažai ir iniciatyvos parodo, tačiau užduotą darbą gali išlėto labai gerai atlikti. Savimi nepasitenkindami, nuolatos visko bijo, o ypač bijo bausmės, nuolat vis galvoja, kaip jos išvengti.

Šv. Petro ir Povilo bažnyčios
vidaus papuošimai

Paaugę jie būna rūpestingi ir ypatingai švarūs. Ilgai pasilikdami vienuomoje, jie daug mąsto apie save, bet daugiausia vis iš blogosios pusės. Mėgsta liūdnas pasakas ir istorijas. Su amžiumi nesuderintas rimtumas juos iš kitų vaikų išskiria. Jie, kaip seniai, apie mirtį ir apie vargus galvoja. Kartais šie "seniai galvočiai" gali pasižymėti labai savarankišku abstrakčiu galvojimu, ypač jeigu jų nervų sistema dar nėra visiškai nusilpusi ir jeigu jie yra tinkamai auklėjami. Dažniausiai šio tipo jaunuoliai mikčioja, neaiškiai kalba, sunku iš jų žodį ištraukti.

Kadangi jie bijo viešai pasirodyti ir blogai apie save mano, tai juos auklėjant yra labai svarbu pakelti jų nuotaiką, juos stumti pirmyn, tik, žinoma, neduodant nei jiems patiems nei ki-

tiems tai suprasti, nes jie yra labai jautrūs ir lengvai išsikeičia. Svarbu sužadinti jų iniciatyvą ir duoti suprasti, kad jie yra nė kiek neblogesni už kitus. Reikia saugoti, kad kiti jų nepersekioję ir neskriaustų. Jie dažnai tyli ir daug nuo draugų kenčia, todėl draugysčių, kiek galėdami, vengia.

Isterikai

Isteriški vaikai pasižymi perdėtu jautrumu ir nerimu, nepasitenkinimu, dideliu nepastovumu, dramatiškomis scenomis ir verksmu. Ir paaugę dėl menkniekių daužosi, draskosi, klykia, verkia ir alpsta. Žaidimuose ir draugystėje su kitais rodo didelę agresyvumą ir kitus puola mušti kartais be jokios priežasties. Mėgsta kankinti gyvulius. Tėvai neturėtų pataikauti to-

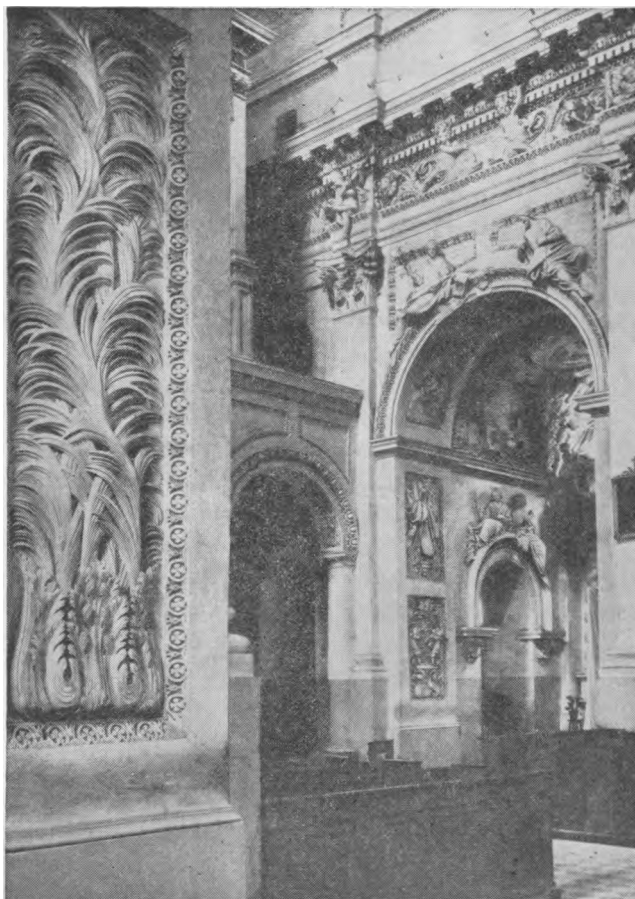
kiems vaikams, leisdami žaisti su gyvuliais ir juos kankinti. Šie vaikai daužo, kas pakliūva, drasko ir kandžioja ne tik savo motiną, bet ir savo pirštus, tyčia krinta ant grindų, kad susižeistų ir kad tokiu būdu iššauktų tėvų ar auklėtojų dėmesį ir užuojautą. Labai nemėgsta draudimo, sudrausti dažnai priešingai elgiasi. Nuolat beldžiasi, kala, daužosi. Net miegodami yra neramūs, jaudinančius sapnus sapnuoja, verkia ir blaškosi. Jiems kyla vienas po kito įvairūs sumanymai, bet tie sumanymai yra labai nepastovūs ir tuoj keičiasi.

Vėlesniame amžiuje jie tampa kiek ramesni, bet vis tiek būna išblyškę, nepajėgia linksmi su kitais žaisti; nors kartais ir žaidžia, bet tie žaidimai jiems greitai nusibosta, jie nori vis ko nors naujo ir greitai pasišalina nuo kitų, jeigu jų pageidavimų kiti neklauso.

Mokykloje jie pasižymi ambicija ir pretenzijomis, norėdami mokytojo dėmesį į save atkreipti. Perdaug gerai apie save manydami, jie neturi draugų, greitai su jais susipyksta ir nuolat skundžiasi, net ir patys būdami kalti. Mokytojui jų pusės nepalaikius, mėgina ašaromis laimėti.

Kad auklėtojas savo elgesiu jiems ne pakenktų, bet padėtų, jis neturi daug dėmesio kreipti į jų scenas ir pretenzijas. O kai jie būna ramūs ir geri, tada reikėtų nejučiomis jiems daugiau palankumo parodyti. Labai yra svarbu išnaudoti jų norą iškilti ir pasižymėti. Geruose jų sumanymuose ir pasiryžimuose reikia padėti, taip pat yra naudinga patarti, kad vieną kitą darbelį jie pavyzdingai atliktų, o pasikui juos už tai net kitų akivaizdoje pagirti.

Šv. Petro ir Povilo bažnyčios
vidaus papuošimai

Atsilikėliai

Pagrindinė atsilikimo žymė yra ta, kad vaikas nepajėgia derinti jausmų su vaizduote. Vaizduotės primityvumas ir neišsivystymas sudaro charakteringą šio vaikų tipo žymę. Pvz., mes žinome, koki yra sugebėjimai 8 metų amžiaus vaiko. Bet jeigu 12 m. amžiaus vaiko sumanumas yra toks, kaip paprastai būna 8 m. amžiaus, tai tokį vaiką vadiname atsilikusiu. Žinoma, vaikas gali būti vienoje srityje daugiau atsilikęs, kitoje mažiau. Tad reikia visus jo gabumus ir visas ypatybes iširti ir nustatyti, koks yra jo atsilikimas. Geroje priežiūroje atsilikėliai, nors ir lėtai, daro pažangą ir pasiduoja auklėjimui. Reikia pastebėti, kad daugiau pasitaiko atsilikusių mergaičių negu berniukų. Charakteringa atsilikusių žymė: naivumas, stoka savarankiškumo, maža iniciatyvos ir troškimas pagalbos bei užtarimo.

Atsilikusių vaikų jausmai nustelbia protą — jie yra paprastai jautrūs, bet labai paviršutiniški. Nuo pat mažens toki vaikai pasižymi ypatingu reikalavimu, kad į juos būtų kreipiama daug dėmesio ir kad jie būtų mylimi. Labai nepastovi jų nuotaika: nuo juoko ir linksmumo labai lengvai pereina prie ašarų. Mergaitės labai rūpinasi savo išvaizda ir papuošalais. Šie vaikai, ypač mokyklinio amžiaus, pasireiškia smulkiu, apvaliu veideliu ir lengvai aptukusiu, apvaliu kūnu. Ypatingas jų noras — gerai atrodyti ir visiems patikti. Be to, jie nuo kitų vaikų skiriasi ir savo lėtumu bei ramumu. Jų judesiai dažniausiai būna vienodi, apriboti. Kai kuriuos darbus atlieka iš lėto ir rūpestingai, jų rašysena paprastai būna graži. Mergaitės gali gražiai siuvinėti, bet tik siaurai apibrėžtą ir nurodytą darbelį. Į klausimus atsaki-

nėja iš lėto, dusliu balsiuku. Nemėgsta žaisti.

Išvados

Tie jautrūs ir meilūs lepūnėliai šeimos gyvenime yra tarsi žaisliukai. Tėvų nuolatinėje ir specialioje globoje jų palinkimai dar labiau sustiprėja. Tėvus linksmina kai kurios vaiko sukurtos scenos, o kartais ir sumanumas kitiems patikti. Kuo vaiko nenormalumas didesnis, tuo silpnesnis pasipriešinimas jausmams ir menkesnis valios pasireiškimas. Tad čia ir yra svarbiausias auklėjimo tikslas išvystyti proto savarankiškumą ir valios jėgą. Kad auklėjimo darbas būtų vaisingas, yra būtina suprasti vaiko proto nusilpimo priežastis ir iširti jo ligos kilmę.

Vaiko psichinio nusilpimo priežastys yra emocijos, impulsai ir visoki psichiniai iškrypimai, kurie kartais pamažu vystosi, einant iš kartos į kartą. Išsivingiavusi mintijimo inercija kartais kai kuriose kartose sušvinta ir didžius žmones gimdo, o kartais ji lyg vėžys žmogų graužia. Kartais išsivyravęs nenormalumas įgauna normalumo išvaizdą. Šiandien morališkas išsigimimas ir aukštesniųjų jausmų praradimas bei ypatingas sielos sunykimas didesnės visuomenės dalies yra visai neįaučiamas. Tai yra laikoma visai normaliu reiškiniu. Išsigimusio "gudruolio" akyse visi kiti atrodo svajotojai ir nenormalūs. Taip galvoja daugelis tėvų, o jų pėdomis paseka ir vaikai. Pokarinė psichinių pakrikimų banga daug tokių keistuolių pagimdė.

Psichiniai silpni vaikai yra reikalingi ypatingos priežiūros ir pagalbos. Tinkamas tėvų sudraudimas ir patarimas nuo pat mažens koordinuoja vaiko užgaidas ir tinkama kryptimi palenkia jo valią. Tasai valios brandinimas ir normų nustatymas turi būti at-

idėjos ir žmonės

MEILĖ PARODĖ KELIĄ

DR. JUOZAS PRUNSKIS

ASAULINIO garso yra pasiekęs Esme William Howard, mokslininkas, rašytojas, įgaliotas ministeris. Gimęs 1863 m. Anglijoje, Greystoke pilyje, išsi-mokslinę tėvynėje ir užsienyje, perė-jo į diplomatinę tarnybą Airijoje, Ita-lijoje, Vokietijoje. Pirmojo pasaulinio karo metu buvo įgaliotas ministeris Švedijoje ir daug pasitarnavo sąjungi-ninkams. Taikos konferencijos metu jis buvo Britų delegacijos narys Pary-žiuje, paskui buvo paskirtas ambasa-doriumi į Ispaniją. Jo diplomatinė kar-jera pasiekė aukštumas 1924-1930 m., kai jis buvo paskirtas D. Britanijos įga-

liotu ministru J. A. Valstybėse. Eilė universitetų čia jam suteikė garbės daktaro laipsnius.

Gyvenimo teatras

Dar būdamas Romoje, vedė princą Bandini dukterį ir išaugino penkis sū-nus. 1935 m. išėjo jo atsiminimai "The Theatre of Life" (Gyvenimo teatras). Tas dviejų tomų veikalas parodė jo sugebėjimus rašyti stilingai ir su hu-moru. Jis mirė 1939 m.

Išaugęs protestantų tikyboje, jis susidūrė su religine problema, kai palinko vesti minėto princą dukrą. Ji panoro sužinoti, kokios jo pažiūros į religiją. Ji sakė, kad religija yra pats svarbiausias dalykas pasaulyje, ir ji netekės už žmogaus, kuris į religiją kitaip žiūri. "Aš jai atsakiau", rašo E. W. Howard, "kad nors aš labai gerbiu tuos, kurie taip jaučia, kaip ji, tačiau aš pats neturiu religinių įsitikinimų. Iš tikrųjų, aš buvau be jokio aiškaus tikėjimo, išskiriant mano įgimtą tikėjimą Dievu, kuris man atrodė esąs teisingas ir gailėtingas; aš rengiausi ateitį palikti Jo rankose, pats tesistengdamas būti teisingas, padorus, malonus, pagal savo sąžinės jausmą... Aš

liekamas nuo 4—8 m. amžiaus, kada vaikas lengviausiai priima išpūdžius ir tie išpūdžiai stipriai įauga į jo sielą. Jeigu suaugusieji mano, kad 4—8 m. amžiaus vaikas nieko nesupranta ir todėl visai nesistengia sudaryti jam tinkamos aplinkos, leisdami jam žaisti su bet kokiais vaikais ir matyti visokių gatvės pakrikimus, jie daro didžiausią klaidą ir kartais nepataisomai pakenkia vaiko psichiniam ir moraliniam brendimui.

pažadėjau nesikišti į jos religines praktikas nei į vaikų religinį auklėjimą.

Ryžtinga sužadėtinė

Tačiau jo sužadėtinės tai nepatenkino. Ji manė, kad religija turi būti šeimos vienybės pagrindas. Ji taip jam kalbėjo: "Jeigu jūs neturite savo tvirtų religinių įsitikinimų, kodėl nenorėtumėte ištirti mano įsitikinimus ir pažiūrėti, kokie jie yra. Ar jūs ką nors žinote apie katalikų tikėjimą?" Howard prisipažino, kad nežinąs. "Tad jeigu jūs nieko apie tai nežinote, kodėl nenorėtumėte apie tai bent kiek sužinoti?" — vėl spyrėsi sužadėtinė, prašydama nors kiek patyrinėti katalikybę. Howard prižadėjo. Sužadėtinės pasiūlymu buvo nutarta, kad prel. Merry del Val, specialus popiežiaus Leono XIII bendradarbis, supažindins jos sužieduotinį su katalikybės tiesomis. Kada tik tas privatus popiežiaus sekretorius galėdavo rasti valandėlę laiko, ją pašvėsdavo tų tiesų aiškini-
mui.

Taip tos pamokos tęsėsi keturias savaites. Prelato klausinėjamas, Howard papasakojo, kad jisai buvo išauklėtas anglikonų bažnyčioje, kad dabar jis jau nesąs jos narys ir nueinaš į jų bažnyčia, tik lydėdamas savo motiną. Pasisakė, jog jis nepriklausąs jokiai kitai religinei bendruomenei. Paklaustas, kodėl jisai apleido anglikonų tikyba, paaiškino, kad jau jaunystėje jam darė įspūdį, kai buvo pasakyta, jog laikyti kryžių kambaryje buvo beveik stabmeldystė, o jis kryžių matydavo Vokietijos liuteronų bažnyčiose. Jam buvo nesuprantama, kodėl tai, ką protestantai viename krašte nepalankiai sutinka, kitame gerbia. Vėliau jis pastebėjo, ypač Šveicarijoje, didelį protestantų susiskaldymą:

liuteronai, kalvinistai, Zvinglio sekėjai. Vieno slėnio gyventojai laikėsi vieno tikėjimo, kito slėnio — visai kito. Anglikonų tikėjime jam ypač nepatiko, kad tikybos dalykai daug priklausė nuo valstybės: vyskopus skyrė ministeris pirmininkas, kuris net galėjo nebūti anglikonų bažnyčios narys. Net maldaknyges ir apeigų nuostatus turėjo tvirtinti parlamentas, kurio sąstate galėjo būti žydų, turkų, netikinčiųjų bei atskalūnų. Tai jam buvo sunku suprasti.

Dvi sunkenybės

Apie visa tai iš Howard išgirdęs, prel. Merry del Val jį paklausė: "Taigi, dabar, kai jūs nesijaučiate galįs priklausyti nė vienai protestantų bendruomenei, ar yra kokia nors kliūtis, kuri kliudytų išsijungti į Katalikų Bažnyčia?" Howard atsakė, kad jis turįs dvi sunkenybes: viena, jam atrodo, kad negalima tikėti amžina bausme, o antra, jam nepriimtina mintis, kad tie, kurie miršta ne katalikų tikėjime, yra pasmerkti amžinai kentėti. Prelatas visų pirma sustojo prie antrosios sunkenybės ir paklausė, ar jis galvojąs apie kokį nors savo artimą asmeninį nekataliką, nenorėdamas prileisti, kad jis bus nubaustas amžina bausme. Howard atsakė, kad jis galvojąs apie savo motiną. Tada prelatas pabrėžė, jog Katalikų Bažnyčia niekad nesako, kad koks nors kito tikėjimo žmogus negali būti išganytas tik dėl to, kad jis nebuvo katalikas. Priešingai, ji moko, kad tie, kurie ne dėl savo kaltės negali pažinti tikrojo tikėjimo, bet kurie gyvena teisingą, artimo meile paremtą gyvenimą, sekdami savo sąžinės nurodymus, be abejo, susilauks kalčių atleidimo ir išganymo.

Kad turi būti amžina bausmė, apie tai Howard rašo: "Prelato Merry del

Val aiškinimas, kad turi būti amžinai nubaustas, t. y. amžinai nuo Dievo aki-vaizdos atskirtas, tas, kuris laisvai ir pilnai žinodamas tai pasirinko. Man atrodė, kad tai yra ne tik tikėtina, bet ir visai logiška."

Toliau Howard prašė paaiškinti kentėjimų ir nuodėmės buvimą pasaulyje. Jam buvo paaiškinta, kad tai atsirado pirmiesiems žmonėms esant apdovanotiems pasirinkimo laisve; jie galėjo pasirinkti tarp gėrio ir blogio. Ta laisvė juos bent kai kuriais atžvilgiais buvo iškėlusį aukščiau už angelus, padariusi panašius į Dievą. Iš tos laisvės piktnaudojimo atėjo kentėjimai. Tačiau atmintina, kad pats Išganytojas pasirinko kentėjimą, aukodamas tai už žmoniją ir duodamas pavyzdį, kad reikia kentėjimus įprasminėti, aukojant juos ne tik už save, bet ir už savo artimuosius skaistykloje.

Pagaliau įsitikino

Tokie paaiškinimai tęsėsi apie mėnesį. "Vieną dieną įsitikinau", rašo Howard, "kad turi būti įkvėptas autoritetas krikščionims ir kad toks autoritetas negali būti niekas kitas, kaip Katalikų Bažnyčia... Aš pasijutau apsuptas Dievo buvimo ir lyg alsuojas juo... Ir kai tik aš, padedant prel. Merry del Val, perėjau visus Šv. Rašto tekstus, paremiančius tikrą Kristaus buvimą Eucharistijoje, kai išstudijavau Mišių auką ir pamačiau skirtumą nuo grynai žmogiškų pamaldų kitose bažnyčiose, pajutau, kad tai yra magnetas, kuris mane nebeatspiriamai įtrauks į Bažnyčios glėbį."

Jis rašo įsitikinęs, kad Katalikų Bažnyčia yra šventa, nes įkvėpta iš aukščiau; ji yra visuotinė ir apaštališka, nes istoriškai galima įrodyti jos kilmę iš apaštalų. Tikroji Bažnyčia turi būti tik Romos, nes pirmasis Romos

vyskupas buvo Kristaus įpėdinis. "Mišių metu, kurias aš dabar dažnai lankiau", toliau jis rašo, "tos mintys pripildydavo mano galvą. Aš ten garbinau Dievo Sūnaus buvimą ir džiaugiausi, kad netrukus ir aš sulauksiū tos privilegijos priklausyti milijonams, kurie Jį gali garbinti, visi tuo pačiu būdu, tais pačiais žodžiais. Aš tada nebūsiu vien tik tautinės bažnyčios narys."

Atėjo laikas jam grįžti į Angliją. Išvykdamas pasakė savo sužadėtinei ir prelatui, kad jis dar turi uoliai perskaityti eilę knygų, prieš tapdamas kataliku. Iš Anglijos jis keliavo į Trinidad ir vis skaitė pasirinktas knygas. Tas skaitymas ir svarstymas dar labiau sustiprino jo pasiryžimą, todėl atvykęs į Port of Spain uostą, jis susiėškojo dominikonus, parodė jų vyresniajam prel. Merry del Val laiškus ir po keletos pasikalbėjimų buvo priimtas į katalikų tikėjimą.

Nuostabiausias momentas

Kitą rytą jis jau vėl buvo bažnyčioje, pasiryžęs priimti pirmąją šv. Komuniją. Apie tai jis rašo: "Tai buvo tikrai didžiausias ir nuostabiausias mano naujo dvasinio gyvenimo momentas. Pirmą kartą pajutau tai, ką šventieji turėjo dažnai jausti, ką tai reiškia save, sakyčiau, ištuštinti, kaip ištuština mas vandens stiklas, kad paskui vėl jį pripildytum kažkuo iš didžio gyvenimo šaltinio, nors tai būtų ir trumpam momentui. Aš suvokiau, kad Mišios yra didžiausia auka."

Kaip jis jautėsi, tapęs kataliku, taip savo atsiminimuose rašo: "Nors pirmą kartą pakilimas jau ir praėjo, esant užimtam tokiais žemiškais dalykais kaip gumos medžių sodinimas ir diplomatinis darbas, bet nuo tos dienos aš niekad nesidairiau atgal. Iš tikrųjų.

tas saugumo jausmas, esant Bažnyčios globoje, augo metai iš metų... Ir su ypatingu džiaugsmu bei pasitenkimu galėjau parašyti sužieduotinei, jog aš tikiu, kad ateityje mes būsime vieningos dvasios ir kad mano nusilenkimas Bažnyčiai įvyko ne todėl, kad ji to būtų prašiusi, bet todėl, kad man tai buvo vienintelis kelias".

Netrukus jis privačioje Bandini rūmų kopylčioje susituokė su savo suža-

dėtine. Vedybų apeigas atliko prel. Merry del Val. Iškilmių metu buvo skaitytos Mišios, į kurias buvo pakviesti tik artimiausieji giminės. Čia juodu abudu su sužadėtine pirmą kartą drauge priėmė šv. Komuniją. Po bendrų vaišių, laikydamiesi Romos papročio, juodu aplankė šv. Petro baziliką. "Niekada", jis rašo, "šv. Petro aikštė man neatrodė taip didinga, kaip aną šiltą lapkričio dieną."

EILĖRAŠČIAI, ATSIŪSTI IŠ LIETUVOS

XXX

Palikdamas gimtąjį sodžių,
Su duonos juodos kąsneliu
Išsinešiau nuostabų grožį
Beržynų ir pievų žalių.

Išsinešiau svaigųjų kvapą
Sakuotos pušaitės auglių
Ir graudų šnarėjimą lapų
Šalikelės liepų kuplių.

Išsinešiau rytmečio tylą,
Gurgenimą upės skubios,
Ir gaudėsį mėlyno šilo,
Ir skonį avietės sarpios.

Išsinešiau aš dar ir kraują
Artojo tiesaus ir darbštaus
Ir motinos ašarą sraują
Lyg šiltą lašeli lietaus.

Sutilpo, man viskas sutilpo
Krepšely su duona greta,
Ir rankos nė kiek man nesilpo,
Ir rodės lengva man našta.

Seniai nebėra to krepšelio,
O tai, ką iš ryto anksti
Išsinešiau tąsyk į kelią,
Lig šiol tebesaugau širdy.

KAIP GERA TURĖTI NAMUS

Prigludo prie stiklo
įkaitus kakta.
Už lango naktis —
Ir tamsi ir šalta.
Lakioja šiaurys
Po tuščius arimus.
Kaip vis dėlto gera
Turėti namus!

Aš tiek jų praleidau
Benamių naktį,
Juodų, tartum suodžiai,
Kaip ledas šaltų.
Pro apšviestus langus
Slinkau nežymus...
Kaip vis dėlto gera
Turėti namus!

Bet kam apie šaltį
Ir tamsą kalbu?
Jaukiam kambarį
Dabar sėdim abu.
Ir vakaras slenka
Toks mielas, ramus.
Kaip vis dėlto gera
Turėti namus!

PSICHOLOGINĖS PROBLEMOS

JUOZAS VAIŠNYS, S. J.

Gerbiamasis Redaktorai,

NUOŠIRDŽIAI dėkoju už Jūsų man neseniai atsiųstą asmenišką atsakymą, į kai kuriuos klausimus, kurie mane labai vargino. Padrąsinta Jūsų gerumo, vėl rašau, nes tų neaiškumų niekad netrūksta. Į šį mano laišką galite atsakyti arba asmeniškai, arba "Laiškuose Lietuviams" (žinoma, neminint mano pavardės), jeigu manote, kad tai būtų ir kitiems skaitytojams naudinga žinoti.

Tikrai aš esu laiminga, kad galiu studijuoti katalikiškoje kolegijoje, kur yra dėstoma ir religija. Religijos paskaitos mane labai domina ir išriša daug nuolat kylančių problemų. Šį kartą Jums noriu rašyti ne apie religinius dalykus, gal daugiau apie psichologinius, o gal ir šis pavadinimas nelabai tiks, bet iš laiško paaiškės, kas man rūpi sužinoti.

Dažnai esu girdėjusi sakant, kad moteris yra mįslė, kad ją sunku suprasti, kad nežinia, ko ji nori, kas jai patinka ir t. t. Gal tai ir tiesa, nes kai pagalvoju apie save, tai kartais ir pačiai sau aš esu mįslė. Stengiuosi sa-

ve pažinti, bet kartais man atrodo, kad kitas savo drauges geriau pažįstu negu save. Tačiau čia nesu pasiryžusi kalbėti apie moterų "mįslingumą". Kalbėsiu apie vyrus, kurie kartais atrodo ne mažesnės mįslės negu moterys.

Jau praėjusį kartą Jums rašiau, kad draugauju su rimtu berniuku ir galvoju netrukus susižieduoti. Nuostabu, kad jis patinka net ir mano mamai, kuri buvusius mano simpatijas vis kritikuodavo. Jau beveik metai, kai su juo susipažinau. Dabar dažnai tenka susitikti, bet ar aš jį jau pakankamai pažįstu? Manau, kad ne. Kartais jis man atrodo tikra mįslė. Mes kalbėdamiesi atrandame tiek daug dalykų, kurie mudu jungia, bet atsiranda daug ir tokių, kurie skiria. Per ilgai turėčiau rašyti, norėdama išskaičiuoti visus panašumus ir skirtingumus, bet noriu paminėti tik vieną.

Atleiskite, bet aš noriu būti labai atvira. Nežinau, gal aš ir negerai darau, kad kartais leidžiuosi jo paglamonėjama ar net pabučiuojama. Dažnai man teko ir girdėti, ir skaityti, kad tokių dalykų reikia vengti, nes jie sukelia daug pagundų ir veda į nuodėmę.

Gal aš nesu normali, bet man nekyla jokių pagundų, tik jaučiuosi labai laiminga. Aš galvoju, kad ateis ta diena, kada aš būsiu amžinai jo, o jis mano. Man neatrodo, kad po tų pasimatymų su juo aš būčiau tapusi blogesnė, priešingai — aš tada jaučiu lyg kokį norą būti gera su visais, visus noriu mylėti, visiems skelbti, kad aš esu laiminga. O kaip su juo? Ar ir jis tą pat jaučia? Nežinau, bet manau, kad ne. Čia ir yra toji mįslė. Aš vyrų nepažįstu. Kai mes taip pabendraujame, kai gražiu būdu vienas kitam parodome meilę, aš jaučiuosi rami, patenkinta, laiminga, bet man atrodo, kad jis dažniausiai nebūna patenkintas, kad jam "kažko vis trūksta, kažko vis negana", kaip sakoma toje dainelėje. Ir ko jam trūksta, ir ko jam negana — man yra mįslė. Kartą šiuo klausimu kalbėjausi su gera savo drauge, kuri jau prieš keletą metų yra ištekėjusi. Ji man taip trumpai atsakė: "Tau daug kas dabar neaišku, bet paaiškės, kai ištekėsi. Žinok, kad vyro meilė kitokia negu moters — jam labiau rūpi biologija, o jai — romantika".

Tad ir norėčiau Jus paklausti, ar visi vyrai toki, ar jie nesupranta, kas yra tikra, graži meilė, ar jie visi yra linkę į grubų materializmą? O gal tik kai kurie? Norėčiau dabar gauti aiškius atsakymus į šiuos savo klausimus, kad nereikėtų paskui gailėtis, padarius neatitaisomą klaidą.

Ta pačia proga norėčiau dar paklausti ir kito dalyko. Mano jaunesnioji sesutė, kuri dar tik pernai pradėjo lankyti aukštesniąją mokyklą, dažnai vis zirzia, jaučiasi nelaiminga, nepatenkinta, kad dar vis nesuranda berniuko, su kuriuo nuolat draugautų, eitų į kiną ir į šokius. Ji man pavydi, kad tokį draugą aš jau esu suradusi. Veltui mudvi su mama stengiamės

įkalbėti, kad ji dar per jauna, kad ateis laikas, kada ir ji susiras draugą. Į kai kuriuos jos argumentus, prisipažįstu, ir man yra sunku atsakyti. Kartais jos mokykloje ar kur nors kitur yra rengiami šokiai, bet ji verkdamas pasilieka namie, nes neturi su kuo eiti. Kitos mergaitės ateina su savo berniukais ir su jais visą vakarą šoka, o ji vargšiuokė turi laukti kurio nors malonės, kad pasigailėtų ir ją išvestų šokti, tad verčiau ji visai neina. Bet jūs juk žinote ką mergaitei reiškia šokiai? Todėl ji jaučiasi labai nelaiminga ir susierzinus, neturi noro net mokytis. Ką čia reikėtų daryti?

Na, jeigu jau taip išsimačiau rašyti, tai štai dar ir trečias klausimas. Aš turiu ir brolių, šiek tiek jaunesnį už save. Kitais metais jis baigs aukštesniąją mokyklą. Turiu pasakyti, kad tai geras ir rimtas vaikas, bet ir jis mums sukelia problemų. Jis labai seka amerikiečių vaikus, nemėgsta gražesnių rūbų, niekad nesiriša kaklaraiščio, net rodo nepasitenkinimą, kai mama jam gražiai išlygina rūbus. Sako, kad iš jo juoksis draugai, jeigu pamatys gražiai ir "františkai" apsirengusį. Bet mums juk gėda leisti jį išeiti iš namų susivėlusiais ir netvarkingais rūbais. Ką Jūs patartumėte?

Už atsakymą ir patarimus būsiu dėkinga.

Jus gerbianti

Diana

Mieloji Diana,

Visi trys Tavo klausimai yra rimti ir aktualūs. Du paskutiniai gal tapo aktualūs tik dabar, kai pakliuvome į mūsų europietiškiems papročiams skirtingas šalis, bet pirmasis buvo aktualus visais laikais, kada tik šiame pasaulyje gyveno vyras ir moteris. Jūdviejų prigimtys yra skirtingos, tu-

rinčios viena kitą papildyti, viena kitą traukti ir jungtis nuostabion harmonijon, kuri jau buvo numatyta Kūrėjo planuose, tveriant pirmuosius žmones.

Tai, ką pasakė Tavo minėtoji ištėkėjusioji draugė, yra teisinga. Moters prigimtis yra švelnesnė, romantiškesnė, labiau ją žavi platoniška meilė — juk ji yra skirta švelniai motinos pareigai, ji turės auginti, globoti ir auklėti tą švelnutį ir gležnutį sutvėrimėlį — savo kūdikį. Fiziniai ji yra silpnesnė už vyrą, bet dvasiniai — dažnai stipresnė, nes, kaip vyras yra skirtas fizinei kovai, taip ji — dvasinei. Vyras turi rišti materialines šeimos problemas, o moteris — daugiau dvasines.

Būtų klaidinga manyti, kad vyras nepripažįsta ir nepažįsta jokios romantikos, jokios poezijos, kad jam yra visiškai svetima platoniška meilė. Bet yra visai teisinga, kad jo meilė yra realesnė, kad jo nepatenkina vien romantika, vien grynai dvasiniai meilės pareiškimai. Glamonėjimai ir bučiavimai moteriai dažnai gali būti erotinės meilės tikslas, o vyrui — tai yra tik priemonės. Jis tuo nepasitenkina, bet siekia galutinio erotinės meilės pasireiškimo. Laimingas pasaulis, kad taip yra Kūrėjo sutvarkyta! Jeigu ir vyras pasitenkintų tik grynai platoniška meile, tai pasaulis jau seniai būtų išmiręs. Moteris to galutinio erotinės meilės pareiškimo gal dažnai nesiekia ne tik dėl savo dvasiškesnės prigimties, bet ir dėl to, kad jai vienai tenka visos pasekmės, jai vienai tenka už akimirksnio malonumą vėliau užmokėti nemažais skausmais.

Šis vyro ir moters prigimties skirtumas erotinės meilės atžvilgiu yra labai įsidėmėtinas tiek šeimyniniame gyvenime, tiek berniukų ir mergaičių draugystėje. Jo nesupratimas ir neįvertinimas dažnai priveda prie didelių

katastrofų. Dėl to šeimose būna nuolatiniai ginčai ir vaidai, bėrimai ir nesantikos. Šeimos laimė ir darnus sugyvenimas griūva, nes vyras ir žmona vienas kito nesupranta ir pradeda vienas prieš kitą kovoti bei vienas kito neapkęsti. Žmona vyrą pradeda laikyti grubiu materialistu, kuris neturi jokio meilės supratimo, kuriam visiškai nerūpi graži meilė, o tik gryna biologija. Ji jaučiasi pažeminta, paniekinta, pastatyta gatvės merginos vietoje. Vyro "meilės pareiškimai" jai tampa didžiausia kančia. Vyras taip pat negali suprasti savo žmonos. Jis ją pradeda laikyti nenormalia, vaikiška, jo nemylinčia. Jis negali suprasti, kaip tie "vaikiški" glamonėjimai, bučiavimai, saldūs žodžiai jai yra daug svarbesni negu "tikras" meilės pareiškimas. Jis į tai nekreipia dėmesio, laiko nereikšmingais ir nereikalingais dalykais, jis temato "dalyko esmę" ir galutinį tikslą.

Tad būtina šeimose vyras ir žmona turėtų vienas kitą suprasti ir vienas prie kito vis labiau prisitaikyti. Būtinai jie turi nuolat tuos prigimties skirtumus prisiminti. Vyras neturėtų paniekinti tų, jo nuomone, "vaikiškų smulkmenų", kurios moteriai yra labai svarbios. Moteris taip pat turėtų stengtis suprasti vyro prigimtį ir tuoj nekaltinti jo "grubiu materializmu" ar manyti, kad jis neturi jokios meilės ir jokios pagarbos. Reikėtų kartais atvirai, be jokios pagiežos, be vienas kito niekinimo ar žeminimo, apie tai išsikalbėti ir nustatyti aiškesnes ateities gaires, stengiantis vienas kitą atjausti ir suprasti, nesibijant asmeniškų aukų, be kurių šeimose laimės nebus.

Be galo tai yra svarbu atsiminti ir berniuko bei mergaitės priešvedybiniame draugavime. Kai berniukas pastebi, kad mergaitei labai patinka

jo glamonėjimai bei bučiavimai, jis mano, kad ji nori eiti ir toliau, todėl jis prie to ją ir veda. Kartais jis tai daro ne tik dėl to, kad nemokėtų susivaldyti, bet ir tam tikro blogai suprasto "pasigailejimo" ar "altruizmo" stumiamas. Jis sprendžia pagal save. Aišku, kad jo prigimtis į tai linksta, bet savo vyriška valia visuomet jis gali atsispirti. Antra vertus, prie to jį veda neprotingas mergaitės elgesys, kuri taip lengvai leidžiasi tiems "gražiams ir nekaltiems" meilės parodymams. Ji mano, kad ir berniukas taip galvoja ir tą pat jaučia. Ji mano, kad ir jo prigimtis pasitenkins ir nusiramins tik glamonėjimais ir bučiavimais. Bet ji turi gerai žinoti ir niekad neužmiršti, kad tie veiksmai jį nuolat vis labiau ir labiau erzina, iki jis visiškai praranda proto aštrumą ir valios atsparumą. Tada jis tampa jai pavojingas kaip dinamitas.

Tad ir vienas, ir kitas turėtų tai gerai suprasti ir apie kitą nespřesti pagal save. Tai nuolat prieš akis turint ir stengiantis išvengti visa to, kas kita gali vesti prie neprotingų žingsnių, galima išvengti daug tragiškų netikėtumų ir išlaikyti švarią vienas kito meilę iki vedybų.

Antroji Tavo minima problema Lietuvoje beveik neegzistavo, nes ten dar nebuvo išsigalėjęs tas neišmintingas "going steady", bet čia, išeivijoje, šis klausimas yra labai aktualus. Kitų tautų papročių maža mūsų saujelė, žinoma, nepakeis, bet nėra jokio būtinumo tų papročių sekti. Lietuvoje, bent gimnazijų moksleiviai, beveik niekad neidavo į šokius porelėmis. Atvykdamo atskirai berniukai ir mergaitės ir paskui berniukai stengdavosi kaip galima daugiau mergaičių pašokdinti. Šokti visą vakarą su viena būtų buvę labai keista, ir tokią porelę tuoj visi

būtų pradėję "traukti per danti". Lietuviai galėtų ir išeivijoje šio papročio laikytis. Juk dažnai būna ruošiami tik lietuvių jaunimo šokiai, bet jeigu tektų eiti ir į kitų ruošiamus pasilinksminimus, tai lietuviai galėtų eiti ne po du, bet didesne grupe ir paskui kiekvienas berniukas turėtų stengtis su visomis savo tautietėmis pašokti. Žinoma, nebūsim draudžiama jam, solidarumo laikantis, išvesti šokti ir kokią nors sveltintautę, jeigu atsiras "laisvų", bet ir čia — saviesiems pirmenybė!

Ir berniukai, ir mergaitės tuoj įsitikintų, kad taip būtų daug įdomiau. Tokiu būdu atsirastų progų pažinti daugiau berniukų ir daugiau mergaičių ir, jeigu jau eitų kalba apie gyvenimo draugo ar draugės pasirinkimą, tai, iš daugelio renkantis, būtų mažiau pavojaus suklysti, ir pasirinkimas galėtų būti tinkamesnis. Jaunystė yra tokia trumpa, tad reikia stengtis ja daugiau pasinaudoti, su visais daugiau padraugauti, o ne prisirišti tik prie vieno. Gyventi su vienu ar su viena galėsi ir turėsi visą gyvenimą!

Tad jeigu turėčiau Tau duoti kokią nors praktišką patarimą, kaip galėtum padėti savo jaunesniajai sesutei, patarčiau stengtis suorganizuoti bent mažą jos draugių ir draugų būrelį, kurie drauge eitų į šokius ir į pasilinksminimus. Jeigu savaiame toki būreliai nesusitveria, tai čia turėtų ateiti į pagalbą vyresnieji.

Pagalčiau bent trumpai reikia paliesti ir trečią Tavo klausimą, labai charakteringą Amerikoje. Kai prieš dešimtį metų atvažiavau į Ameriką ir pamačiau gatvėse berniukus, tai pamaniau, kad jie visi yra kaminkrėčių ar elgetų vaikai. Taip netvarkingai ir neestetiskai jie buvo apsirengę! Jokio grožio, jokios elegancijos. Europoje taip rengiasi tik labai vargingų šeimų

arba gatvės vaikai. Bet juk Amerika yra turtingas kraštas, tad kokia čia galėtų būti priežastis?

Pasakysiu, kokia yra mano asmeniška nuomonė šiuo klausimu. Teko pastebėti, kad visur, tiek Europoje, tiek Amerikoje, berniukai labai domisi sportu ir stengiasi akiai sekti sportininkus. Amerikoje dar ypatingai jaunimas seka ir nuolat filmuose rodomus kaubojus. Sportininkų uniforma labai daug įtakos turi ir jaunimo apsirengimui. Įvairiose Europos tautose teko pastebėti, kad kokia sporto šaka kurioje nors šalyje yra populiarsnė, tai tos sporto šakos uniforma vienu ar kitu būdu labiau pasireiškia ir berniukų apsirengime. Tad ir Amerikos jaunimo apsirengimui įtakos turi tiek kaubojų drabužiai, tiek beisbolo bei amerikietiško futbolo žaidėjų uniformos. Kaip žinome, jie visi dėvi ilgias kelnes ir, apskritai, didele elegancija nepasižyminčias uniformas. Lygiai tuos pačius elementus pastebime ir jaunimo apsirengime.

Mūsų lietuviškąjį jaunimą reikėtų pratinti prie tvarkingų ir stilingų drabužių. Tėvai turi nuolat vaikams prižiūrėti, kad rūbai būtų tvarkingi ir gražiai sulyginėti. Nereikia bijoti net pajaukti tuos berniukus, kurie gatvėse vaikščioja atraitotomis kelnėmis ir palaidais marškiniais. Tokiu elgesiu mes nenusidėsime prieš lojalumą Amerikai, nes ir kai kurie rimti Amerikos pedagogai yra labai susirūpinę šia išorine amerikietiško jaunimo išvaizda, kuri, be abejo, turi daug įtakos ir jaunimo moralei. Manome, kad yra labai daug tiesos tokiam pasakyme, kad jeigu Amerikos berniukai pradėtų dėvėti, taip kaip Europoje, trumpas elegantiškas kelnaites, jeigu paaučiau užsirištų kaklaraiščius ir užsivilkėtų gražiai išlygintus tvarkingus

drabužius, tai jaunimo nusikaltimai bent pusiau sumažėtų.

Jeigu mes, europiečiai, nesektume blogų vietinių papročių, bet pabrėžtame savuosius, tai gal pradžioje kas nors ir pajuoktų, bet pamažu galėtume padaryti gerą įtaką ir vietiniam jaunimui. Juk kultūringas dvidešimtojo amžiaus žmogus pagaliau turi suprasti, kas yra gražu ir elegantiška, o kas biauuru ir neestetiška. Jis turi pagaliau žinoti, kas padeda žmogaus orumui ir kas kenkia. Jeigu mes čia nepasiduosime srovei, bet plauksime prieš ją, už tai mus pagerbs ir Amerika.

IŠ FILMŲ PASAULIO

Juozas Vaišnys, S. J.

THE DIARY OF ANNE FRANK

Tai yra vienas geriausių bet kada pasirodžiusių filmų. Čia nėra kokia nors paprasta drama ar eilinis gyvenimo vaizdelis, bet dalis gyvenimo istorijos, kuri pasiliks kartoms. Ši istorija kalbės apie antrojo pasaulinio karo baisumą, apie dvidešimtojo amžiaus civilizuoto žmogaus laukinį žiaurumą, apie sukrečiantį persekiojimą po visą pasaulį išblaškytos tautos, kuri kadaise buvo Dievo išrinktoji. Čia visu tikrumu stoja prieš akis seno posakio teisingumas, kad „žmogus žmogui—vilkas“. Bet žmogaus dvasia padvelkia tikru kilnumu, kai jaunos, žiauriai persekiotos ir koncentracijos stovykloje žuvusios mergaitės dienoraštis baigiasi jaudinančiais žodžiais: „Nežiūrint visko, vis dėlto žmonės savo širdyje yra geri!“

Filmas suktas pagal jaunos žydelkaitės rašytą dienoraštį, kai ją persekiojama šeima buvo pasislėpusi Olandijoje, vienos įmonės palėpėje ir ten nuolatinėje baimėje išgyveno dvejus metus. Tetrūko kelių mėnesių iki Olandijos išlaisvinimo, kai jie buvo naciams išduoti ir išvežti į koncentracijos stovyklą. Iš dviejų ten pasislėpusių šeimų koncentracijos stovyklos

žiaurų gyvenimą tepajėgė pakelti tik dienoraščio autorės tėvas, kuris, suradęs paslėptą savo dukters dienoraštį — tą jų šeimos tragedijos autentišką aprašymą, paskelbė jį pasauliui.

Šis įdomus ir sukrečiantis dienoraštis tuoj buvo išverstas į daugelį kalbų, buvo pritaikytas teatrui ir vaidintas maždaug trisdešimtyje įvairių šalių, įskaitant ir Vokietiją. Šių metų pradžioje ši jaudinanti drama pasirodė ir ekrane. Filmas tęsiasi apie tris valandas, bet, jam pasibaigus, žiūrovas nenoriai keliasi nuo kėdės. Juk tai ne fantazija, bet tikrenybė. Labai paprastai filme parodytas varginimas dviejų šeimų gyvenimas palėpėje, iš kur jie negalėjo dvejus metus nė kojos iškelti. Maža to. Dienos metu jie negalėjo net garsiau kalbėti, kokio nors triukšmo sukelti ar laisvai toje palėpėje vaikščioti. Jiems nebuvo galima dienos metu net tualetu vartoti. Jie galėjo pro langą vogčiomis stebėti gatvėje vaikščiojančius nacių kareivius, girdėjo klaikius sirenų cypimus ir gaudomų žydų riksmą. Taip jie jautėsi vis dėlto dar laimingesni už kitus savo persekiojamus brolius ir pakilia nuotaika švęsdavo žydų šventes, dėkodami Dievui už globą.

Filme parodomi ne tik tų vargšų palėpės gyventojų vargai ir kvapą užimančios scenos, kai nacių kareiviai, kratydami namus, prisiartina ir prie jų palėpės durų, bet čia atvaizduojamos ir įvairios žmogiško gyvenimo smulkmenos, kurios dažnai žmogų labiau sujaudina negu traagiškiausi ir rimčiausi gyvenimo įvykiai. Čia gražiai vaizduojami ir jaunos mergaitės Anne Frank fizinio bei psichinio brendimo pergyvenimai. Kai jie užsidarė toje palėpėje, ji tebuvo trylikos metų. Tai buvo linksma, naivi, vaikiška mergaitė. Dvejų metų to nepavydėtino gyvenimo laikotarpyje ji spėjo subręsti, pajuto savo atgimstančią prigimtį ir pamažu išimylėjo kitos ten gyvenančios šeimos sūnų, už save šiek tiek vyresnį, kurio pradžioje nekentė. Tą savo pirmąją pabundančią meilę ji dienoraštyje pavadino “stebuklu, vykstančiu jos viduje”.

Filme vaidina eilė žinomų artistų, bet įdomiausia yra jaunuolė Millie Perkins žydelkaitės Anne Frank vaidmenyje. Šio vaidmens, tur būt, geriau nebūtų atlikusi nė viena Hollywoodo žvaigždė. Filmo režisierius tyčia nenorėjo imti jokios žinomos artistės šiam jautriam vaidmeniui. Jis nenorėjo, kad žiūrovas matytų jau pažįstamą aktorę — ji turėjo kaip galima labiau jam priminti jau su šiuo pasauliu atsiskyrusią nuostabaus dienoraščio autorę. Iki šiol niekam nežinoma Millie Perkins šiam tikslui yra labai gera. Nors jos vaidyboje ir balse pastebima sceninio patyrimo ir išsilavinimo stoka, bet tai kaip tik atrodo lyg natūraliau.

Nereikia nė pridėti, kad filmą patariam pamatyti kiekvienam. Tikrai jis gali kiekvienam giliai į širdį išpausti tuos gražius ir prasmingus paskutinius dienoraščio žodžius, kad “nežiūrint visko, vis dėlto žmonės savo širdyje yra geri”. Taip, nors pasaulyje daug yra blogio, nors kartais žmogus žmogui atrodo vilkas, bet visos blogybės, kerštas ir neapykanta ne visada yra blogos valios pasekmė.

LONELYHEARTS

Filmas gamintas pagal N. West karčią, mizantropišką novelę, pavadintą “Miss Lonely hearts”. Toje novelėje buvo peršama mintis, kad joks protingas asmuo negali mylėti kito žmogaus. Filme šios keistos minties nėra, bet vis dėlto nebuvo galima ir čia išvengti klaikių vaizdų ir liūdnų minčių, kai laikraščio redakcijoje turėjo drauge dirbti ciniškas to laikraščio redaktorius (Robert Ryan) ir perdėtai žmonių nelaimėms jautrus bendradarbis (Montgomery Clift), kuris rašydavo į naujai tame laikraštyje įvestą klausimų skiltį, kur buvo atsakoma į įvairiausias žmonių gyvenimo problemas. Tai buvo, galima sakyti, perdėto cinizmo ir perdėto idealizmo tarpusavė kova.

Žinoma, čia neapsieinama ir be visokių meilės istorijų bei scenų. Bendras išpūdis sunkokas, todėl jautriam jauniui filmas nepatartinas.

“Laiškai Lietuviams” skelbia konkursą!

Už geriausią straipsnį, parašytą šeimos ar jaunimo klausimais, skiriame premiją — **pasirinkti lietuviškų knygų už šimtą dolerių**. Premijos mecenatas — kun. dr. Juozas Prunskis. Jeigu bus didesnis susidomėjimas konkursu ir jeigu gausime pakankamą skaičių spausdintinų straipsnių, skirsime ir daugiau premijų. Konkursas baigiasi šių metų gruodžio mėn. 1 dieną. Straipsniai turi būti parašyti šeimos arba jaunimo klausimais, kad tiktų “Prie šeimos židinio” arba “Jaunimo paslapčių” skyriams “Laiškuose Lietuviams”. Straipsnio forma gali būti įvairi, galima rašyti net beletristine (novelės) forma. Straipsnio ilgis neturėtų būti didesnis kaip penki “L. L.” puslapiai, t. y. apie 2500 žodžių.

Straipsniai pasirašomi slapyvardžiu, o atskirame uždarame voke pažymima autoriaus pavardė ir adresas, o taip pat straipsnio antraštė ir autoriaus slapyvardis. Jury komisijos sudėtis bus pranešta vėliau. Premijuoti ir nepremijuoti straipsniai galės būti spausdinami “Laiškuose Lietuviams”. Nepremijuotų, bet spausdintinų straipsnių autoriai gaus įprastą honorarą. Nespausdinti straipsniai bus gražinami. Straipsnius siųsti šiuo adresu: “Laiškų Lietuviams” konkursui, 2345 W. 56th St., Chicago 36, Ill.

Nuoširdžiai dėkojame gerbiamiesiems skaitytojams,
savo auka parėmusiems “L. L.” leidimą:

Po 1 dol. aukojo: K. Eigilienė, P. Razminas, Jonaitis, D. Kinderis, V. Sasnauskas, M. Kvedaras, A. Šerepka, G. Paulikas, A. Šalkauskis, J. Širka, E. Vilkas, E. Mikalajūnas, M. Tapulionytė, A. Poškočimas, B. Ūsas, A. Karaliūnas, I. Petraitis, J. Masaitis, D. Orentaitė, W. Šulskis, I. Jacinavičienė, P. Bardauskaitė (visi iš Čikagos); J. Mačiukas (Hamilton), L. Klučininkienė (Elizabeth), E. Jurašienė (Cicero), P. Petkelis (Brockton), J. Kojelis (Los Angeles), S. Kesgaila (Montreal), O. Valienė (Detroit), M. Genčius (Kanada), J. Petronis (Phila.), S. Blynas (Bridgeport), J. Moncevičienė (Hartford), T. Anderson (Kanada), S. Rumšas (Spencerville), P. Ledas (Toronto), S. Vintika (Cicero), A. Litvinienė (Los Angeles), E. Zateplinskienė (Los Angeles), A. Stankienė (Montreal), O. Dovydaitis (Brooklyn), O. Danisevičiūtė (Brooklyn), J. Rumšas (Detroit), K. Sragauskas (Detroit), P. Skablauskas (Toronto), A. Matulionis (Platsburg), V. Kežinaitis (Hamilton), J. Baltrušaitis (Hillside), S. Sinkevičienė (Toronto), V. Ališauskas (Cicero), J. Venckus (Boston), A. Lesčinskas (Detroit), E. Vaitkunas (Kanada), O. Šilėnas (Berwyn), L. Kybartas (Hamilton), G. Viskantas (Detroit), B. Butkus (Cleveland), A. Petraitis (Cleveland).

"LAIŠKAI LIETUVIAMS" • 2345 WEST 56TH STREET • CHICAGO 36, ILLINOIS

